

BRIEF

aan de pastoors werkzaam in het bisdom Rotterdam 12 januari 2015

Rotterdam, 12 januari 2015

Zeereerwaarde heer,

Geregeld wordt aan de Nederlandse bisschoppen de vraag gesteld of het is toegestaan om een burgerlijk huwelijk, een geregistreerd partnerschap of een ander samenlevingscontract te sluiten op een gewijde plaats, een kerkelijk terrein of in een kerkelijk gebouw niet zijnde een gewijde plaats.

Het antwoord luidt, gebaseerd op het toepasselijke universele en particuliere canonieke recht, dat dit niet is toegestaan.

Zoals u weet behoeft het kerkbestuur een voorafgaande schriftelijke machtiging van de bisschop voor daden, die de grenzen van het gewone beheer te buiten gaan.¹

Het toelaten van het sluiten van een burgerlijk huwelijk, een geregistreerd partnerschap of een ander samenlevingscontract op een gewijde plaats, een kerkelijk terrein of in een kerkelijk gebouw niet zijnde een gewijde plaats, valt onder de daden van buitengewoon beheer.

Ten aanzien hiervan is het nodig vast te stellen wat met gewijde plaatsen wordt bedoeld. Volgens canon 1205 van het Wetboek van Canoniek Recht 1983 zijn als gewijde plaatsen aan te merken: de plaatsen die overeenkomstig de voorschriften van de liturgische boeken van de Kerk door de wijding

1 “Het kerkbestuur heeft een voorafgaande schriftelijke machtiging nodig van de bisschop voor daden, die de grenzen van het gewone beheer te buiten gaan, met name voor het verkrijgen, vervreemden, hypothecair belasten, in pacht of huur geven, in gebruik of bruikleen geven van registergoederen of het vestigen van beperkte rechten, alsmede het aangaan van andere overeenkomsten, die bezwarend zijn voor de parochie.”

of door zegening voor de goddelijke eredienst of voor de begrafenis van gelovigen zijn bestemd.²

Aangezien er een verschil bestaat tussen enerzijds de burgerrechtelijke huwelijksopvatting, geregistreerde partnerschappen of andere samenlevingscontracten, en anderzijds de rooms-katholieke huwelijksopvatting (zoals tot uitdrukking komend in de rooms-katholieke theologie omtrent het huwelijk en in het canonieke recht) is het niet toegestaan een burgerlijk huwelijk, een geregistreerd partnerschap of een ander samenlevingscontract te sluiten op een gewijde plaats, een kerkelijk terrein of in een kerkelijk gebouw niet zijnde een gewijde plaats.

Het toestaan van dergelijke verbintenissen op de genoemde locaties zou de indruk wekken van formele betrokkenheid van de Kerk, wat zowel op grond van de rooms-katholieke geloofsleer als de scheiding van Kerk en Staat niet gewenst is.

Hopende u hiermee voldoende te hebben geïnformeerd en erop vertrouwend dat u adequaat zult handelen, teken ik,

in Christus verbonden en met vriendelijke groet,

Mgr. Dr. H.A. Verbakel
Vicaris-generaal

2 “Gewijde plaatsen zijn die welke voor de goddelijke eredienst of de begrafenis van de gelovigen bestemd zijn door de wijding of de zegening, die de liturgische boeken hiertoe voorschrijven.”

GEZAMENLIJKE OPROEP AAN SLACHTOFFERS SEKSUEEL MISBRUIK 17 maart 2015

De voorzitters van de Bisschoppenconferentie, Konferentie Nederlandse Religieuzen (KNR), en slachtofferkoepel KLOKK, VPKK en MCU waren op maandag 16 maart bijeen in Utrecht en geven gezamenlijk de volgende verklaring af:

De voorzitters van de Bisschoppenconferentie, KNR, KLOKK, VPKK en MCU roepen mensen die als minderjarige slachtoffer werden van seksueel misbruik binnen de Rooms Katholieke Kerk op zich voor 1 mei 2015 te melden bij het Meldpunt RKK.

Men kan zich melden via de website www.meldpuntmisbruikrkk.nl

Of schriftelijk:

Meldpunt misbruik R.-K. Kerk

Postbus 13277

3507 LG Utrecht

Of telefonisch: 030-2306900

Er kan worden volstaan met het indienen van een klacht in enkele korte zinnen.

Kardinaal Eijk, voorzitter Bisschoppenconferentie

Br. C. van Dam, voorzitter KNR

G. Klabbers, voorzitter KLOKK

Mw. A. Knibbe-van Dijck, voorzitter VPKK

B. Smeets, voorzitter MCU

NIEUW R.K. MELDPUNT GRENSOVERSCHRIJDEND GEDRAG

1 mei 2015

Per 1 mei 2015 treedt het Reglement R.K. Meldpunt Grensoverschrijdend Gedrag in werking binnen de Rooms Katholieke Kerk in Nederland. Op de website www.meldpuntgrensoverschrijdendgedragrkk.nl is hierover meer informatie te vinden.

De website geeft aan

- wat onder grensoverschrijdend gedrag wordt verstaan
- hoe grensoverschrijdend gedrag kan worden gemeld

Het Meldpunt Grensoverschrijdend Gedrag wordt beheerd door mw. mr. L. Sanders, meldpuntfunctionaris.

Het R.K. Meldpunt Grensoverschrijdend Gedrag is op initiatief van de Nederlandse Bisschoppenconferentie en het bestuur van de Konferentie Nederlandse Religieuzen (KNR) ingesteld.

Met het Reglement R.K. Meldpunt Grensoverschrijdend Gedrag sluit de Rooms Katholieke Kerk in Nederland aan bij klachtregelingen die op allerlei terreinen binnen de Nederlandse samenleving gangbaar zijn.

Dit Reglement moet worden gelezen in combinatie met de Gedragscode Pastoraat, die per 1 juli 2014 in werking trad. Het Reglement werd vastgesteld om schendingen van deze Gedragscode binnen de Kerk aanhangig te kunnen maken.

Op de website www.meldpuntgrensoverschrijdendgedragrkk.nl kunnen beide documenten worden gedownload.

R.K. Meldpunt Grensoverschrijdend Gedrag

Postbus 13277

3507 LG UTRECHT

I www.meldpuntgrensoverschrijdendgedragrkk.nl

E contact@meldpuntgrensoverschrijdendgedragrkk.nl

T 06 24 955 899

BRIEF

aan de besturen van parochies en parochiefederaties in het bisdom Rotterdam inzake pilot gratis VOG

Rotterdam, 13 mei 2015

Dames en heren,

Op 18 mei a.s. lanceert de Rijksoverheid een campagne om seksueel grensoverschrijdend gedrag te voorkomen. De Rooms Katholieke Kerk werkt mee aan deze campagne van de Rijksoverheid en sportkoepel NOC*NSF, de NOV en het CIO (Interkerkelijk Contact in Overheidszaken).

Deze campagne wil u als parochiebestuurders stimuleren om nog meer werk te maken van preventie van seksueel grensoverschrijdend gedrag en wil bestaande toolkits bij u onder de aandacht brengen. Het campagnemateriaal zal via de bisdommen worden doorgezonden naar de parochies.

De overheids campagne zal verwijzen naar de toolkit ‘Een veilige kerk’, die binnen het CIO is ontwikkeld, en naar toolkits uit de wereld van de sport en vrijwilligersorganisaties. U kunt daar nu al terecht voor tips hoe te handelen bij seksueel grensoverschrijdend gedrag en ter voorkoming daarvan.

www.eenveiligekerk.nl (CIO, ontwikkeld in samenwerking met Movisie)

www.inveiligehandenvan.nl (NOV)

www.nocnsf.nl/seksuele-intimidatie (NOC*NSF)

De verdere implementatie in de parochies van het landelijke kerkelijke beleid van de Bisschoppenconferentie en het bestuur van Konferentie Nederlandse Religieuzen inzake preventie van seksueel grensoverschrijdend gedrag in de Kerk is van groot belang.

Een antecedentenonderzoek is reeds sinds 2005 verplicht bij de benoeming van priesters, diakens, pastoraal werk(st)ers, wanneer zij overstappen naar een ander bisdom of een andere religieuze instelling.

Andere onderdelen van het landelijk preventiebeleid zijn:

- de invoering per 1 januari 2014 van een verplichte Verklaring Omtrent het Gedrag (VOG) voor priesters, diakens en pastoraal werk(st)ers, voor religieuzen en voor bepaalde kerkelijke vrijwilligers en functionarissen.

- de Gedragscode Pastoraat die per 1 juli 2014 in werking trad,
- het R.-K Meldpunt Grensoverschrijdend Gedrag dat per 1 mei 2015 is ingesteld,
- de aanstelling van diocesane vertrouwenspersonen seksueel grensoverschrijdend gedrag per 1 mei 2015. U wordt hierover in een later stadium nader geïnformeerd.

Verklaring Omtrent het Gedrag (VOG)

Sinds 1 januari 2014 vraagt de R.-K. Kerk in Nederland een Verklaring Omtrent het Gedrag (VOG) van een aantal groepen, onder meer van kerkelijke vrijwilligers die werken met minderjarigen en mensen met een verstandelijke beperking.

De R.-K. Kerk gaat onder de koepel van het CIO als eerste kerkgenootschap meedoen aan een experiment voor het digitaal aanvragen van een gratis VOG voor de bovengenoemde groep kerkelijke vrijwilligers. Hiervoor dient nog een aantal technische en administratieve vraagstukken te worden opgelost.

Om het experiment te kunnen starten, moeten parochies over zogeheten eHerkenning beschikken. eHerkenning is voor rechtspersonen een manier om zich digitaal te identificeren. De overheid werkt steeds meer met eHerkenning. Organisaties communiceren bijvoorbeeld middels eHerkenning digitaal met de overheid voor het aanvragen van zonnepanelen of rond een monumentenstatus. eHerkenning is tegelijkertijd persoonsgebonden: de overheid stelt als eis dat het eHerkenningmiddel (gebruikersnaam en wachtwoord) wordt gekoppeld aan een bevoegde natuurlijke persoon binnen een parochie die met naam en toenaam bekend is. Inmiddels is landelijk afgesproken dat de drager van eHerkenning voor gratis VOG's de secretaris van het parochiebestuur zal zijn.

Op dit moment wordt landelijk gewerkt aan de randvoorwaarden om het experiment te starten. Hiertoe worden afspraken met het Ministerie van Veiligheid en Justitie gemaakt en een collectieve afspraak met een leverancier van eHerkenning. Naar verwachting zal het met ingang van het nieuwe werkjaar (september 2015) mogelijk zijn, dat parochies voor de aangewezen groep vrijwilligers de verplicht gestelde VOG gratis kunnen aanvragen.

Voor vragen naar aanleiding van deze brief kunt u contact opnemen met ondergetekende, die als diocesaan contactpersoon geldt.

Met vriendelijke groet,

R. Peeters
hoofd personeelszaken

bijlage

Bijgevoegd schema geeft aan voor wie binnen de R.-K. Kerk in Nederland de VOG verplicht is en wie vanaf het najaar 2015 de VOG gratis kan aanvragen.

BIJLAGE

Lijst van personen voor wie vóór infunctietreding een VOG is vereist

Personen (vrijwilligers) die vanaf najaar 2015 een gratis VOG kunnen aanvragen zijn hieronder gearceerd (nr. 8, 9 en de vrijwillige kosten 10).

	Functie	Taakomschrijving	Verantwoordelijk voor VOG	Archivering VOG
1	degene die begint aan een opleiding tot priester of diaken, alvorens te kunnen worden toegelaten tot deze opleiding en alvorens de bij deze opleiding behorende stages te kunnen gaan doen Functiebenaming: <u>Aspirant Priester/Aspirant Diaken</u>	Betrokkene bekleedt in een kerkelijke omgeving een pastorale functie en begeleidt daarin (jong) volwassenen en kinderen die in een pastorale afhankelijkheidsrelatie tot hem staan en wier fysieke en geestelijke integriteit hij onvoorwaardelijk dient te respecteren	rector opleidingsinstelling	rector opleidingsinstelling
2	degene die begint aan een anderssoortige opleiding tot een pastorale bediening, alvorens te kunnen worden toegelaten tot deze opleiding en alvorens de bij deze opleiding behorende stages te kunnen gaan doen. Functiebenaming: Aspirant Pastoraalwerker/ Aspirant Geestelijk Verzorger	zelfde taakomschrijving als onder functie 1	de Bisschoppelijk Gedelegeerde	de Bisschoppelijk Gedelegeerde
3	degene die verlangt als clericus geïncardineerd te worden in een bisdom van de R.-K. Kerkprovincie van Nederland, alvorens in een bisdom van de R.-K. Kerkprovincie van Nederland geïncardineerd te kunnen worden Functiebenaming: <u>Aspirant Priester/Aspirant Diaken</u>	zelfde taakomschrijving als onder functie 1	de Diocesane Bisschop	de Diocesane Bisschop

4	<p>degene die een zending, benoeming of pastorale aanstelling van een diocesane bisschop verlangt, alvorens deze zending, benoeming of pastorale aanstelling te kunnen verkrijgen</p> <p>Functiebenaming: <u>Priester/Diakon/</u> <u>Pastoraalwerker/Geestelijk</u> <u>Verzorger</u></p>	<p>zelfde taakomschrijving als onder functie 1</p>	<p>de Diocesane Bisschop</p>	<p>de Diocesane Bisschop</p>
5	<p>degene die op basis van een zending of opdracht van een kerkelijke gezagsdrager van de R.-K. Kerkprovincie van Nederland in een burgerlijke instelling werkzaamheden verricht, alvorens deze zending of opdracht te kunnen verkrijgen</p> <p>Functiebenaming: <u>Priester/Diakon/</u> <u>Pastoraalwerker/Geestelijk</u> <u>Verzorger</u></p>	<p>zelfde taakomschrijving als onder functie 1</p>	<p>de Diocesane Bisschop</p>	<p>de Diocesane Bisschop</p>
6	<p>degene die als priester of diaken op reguliere basis pastorale assistentie verleent in een bisdom van de R.K. kerkprovincie van Nederland waartoe hij niet behoort, alvorens deze pastorale assistentie te kunnen verlenen</p> <p>Functiebenaming: <u>Pastoraal Assistent of</u> <u>Emeritus die pastorale</u> <u>assistentie verleend</u></p>	<p>Betrokkene bekleedt in een kerkelijke omgeving een pastorale functie en begeleidt daarin (jong) volwassenen en kinderen die in een pastorale afhankelijkheidsrelatie tot hem staan en wier fysieke en geestelijke integriteit hij onvoorwaardelijk dient te respecteren</p>	<p>de Diocesane Bisschop</p>	<p>de Diocesane Bisschop</p>

7	<p>degene die op basis van een arbeidsovereenkomst met een publieke kerkelijke rechtspersoon met minderjarigen en/of mensen met een verstandelijke beperking werkt, alvorens deze arbeidsovereenkomst te kunnen aangaan</p> <p>Functiebenaming: <u>Medewerker Begeleiding Jeugd / Mensen met een Verstandelijke Beperking</u></p>	<p>Betrokkene bekleedt in een kerkelijke omgeving een pastorale functie en begeleidt daarin (jong) volwassenen en kinderen en/of mensen met een verstandelijke beperking die in een pastorale afhankelijkheidsrelatie tot hem staan en wier fysieke en geestelijke integriteit hij onvoorwaardelijk dient te respecteren</p>	<p>het bestuur van de kerkelijke instelling, bijvoorbeeld het bestuur van een parochie of PCI</p>	<p>het bestuur van de kerkelijke instelling</p>
8	<p>degene die als kerkelijk vrijwilliger met minderjarigen en/of mensen met een verstandelijke beperking werkt, alvorens met dit werk te kunnen aanvangen</p> <p>Functiebenaming: <u>Vrijwilliger Begeleiding Jeugd / Mensen met een Verstandelijke Beperking</u></p>	<p>Betrokkene bekleedt in een kerkelijke omgeving een pastorale functie en begeleidt daarin (jong) volwassenen en kinderen en/of mensen met een verstandelijke beperking die in een pastorale afhankelijkheidsrelatie tot hem staan en wier fysieke en geestelijke integriteit hij onvoorwaardelijk dient te respecteren</p>	<p>de Pastoor of de Diocesane Bisschop</p>	<p>de Pastoor of de Diocesane Bisschop</p>
9	<p>degene die als kerkelijk vrijwilliger huisbezoek en/of ziekenbezoek doet, alvorens dit huisbezoek en/of ziekenbezoek te kunnen gaan doen</p> <p>Functiebenaming: <u>Vrijwilliger Huis - of Ziekenbezoek</u></p>	<p>Betrokkene bekleedt in een kerkelijke omgeving een pastorale functie en begeleidt daarin (jong) volwassenen en kinderen en/of mensen met een verstandelijke beperking die in een pastorale afhankelijkheidsrelatie tot hem staan en wier fysieke en geestelijke integriteit hij onvoorwaardelijk dient te respecteren</p>	<p>de Pastoor</p>	<p>de Pastoor</p>

10	<p>degene die als koster is aangesteld, alvorens deze aanstelling te kunnen verkrijgen</p> <p>Functiebenaming: <u>Koster</u></p>	<p>Betrokkene bekleedt als koster in een kerkelijke omgeving een vertrouwenspositie, heeft daarin toegang tot kerkelijke goederen en vermogen en begeleidt kinderen en jongeren en/of mensen met een verstandelijke beperking wier fysieke en geestelijke integriteit hij onvoorwaardelijk dient te respecteren.</p>	de Pastoor	de Pastoor
11	<p>degene die als bestuurslid van een publieke kerkelijke rechtspersoon ter zake van de financiën van deze rechtspersoon tekenbevoegdheid heeft, alvorens deze tekenbevoegdheid te kunnen verkrijgen</p> <p>Functiebenaming: Tekeningbevoegd Bestuurslid bijvoorbeeld Penningmeester of Voorzitter</p>	<p>Betrokkene bekleedt in een kerkelijke omgeving een bestuurlijke functie en vertrouwenspositie en heeft daarin beheers- en beschikkingsbevoegdheid over kerkelijk vermogen.</p>	het bestuur van de kerkelijke instelling, bijvoorbeeld het bestuur van een parochie of PCI	het bestuur van de kerkelijke instelling
12	<p>degene die in een publieke kerkelijke rechtspersoon persoonsgegevens beheert, alvorens het beheer van die persoonsgegevens te kunnen verkrijgen</p> <p>Functiebenaming: <u>Beheerder</u> <u>Persoonsgegevens</u></p>	<p>Betrokkene bekleedt in een kerkelijke omgeving een administratieve functie en vertrouwenspositie en heeft daarin toegang tot vertrouwelijke persoonsgegevens van kerkleden.</p>	het bestuur van de kerkelijke instelling, bijvoorbeeld het bestuur van een parochie of PCI	het bestuur van de kerkelijke instelling

13	<p>degene die zich voorbereidt op het lidmaatschap van een religieus instituut</p> <p>Functiebenaming: <u>Novice (aspirant religieus)</u></p>	<p>Betrokkene bekleedt in een kerkelijke omgeving een positie waarin pastorale afhankelijkheidsrelaties kunnen ontstaan met (jong)volwassenen en kinderen, wier fysieke en geestelijke integriteit hij onvoorwaardelijk dient te respecteren.</p>	de Hogere Overste	de Hogere Overste
14	<p>degene die een belangrijke verantwoordelijkheid draagt voor het financieel-economisch beleid en beheren van een religieus instituut</p> <p>Functiebenaming: <u>Administrateur, Leken-econoom / Economisch Adviseur</u></p>	<p>Zie voor de concrete taakomschrijving de bijgevoegde onderdelen uit het ‘Rechtspositiereglement voor personeel in dienst van religieuze instituten’, uitgegeven door de Konferentie Nederlandse Religieuzen</p>	de Hogere Overste	de Hogere Overste
15	<p>degene die geen lid is van het religieus instituut, maar die binnen het religieus instituut wel in directe opdracht van de Hogere Overste concrete taken voor die Hogere Overste vervult</p> <p>Functiebenaming: Contactpersoon religieuzen, Coördinator kloostergemeenschap, Theoloog / theologisch werker, Beleidsmedewerker / Bestuurssecretaris, Locatiemanager / directeur</p>	<p>Zie voor de concrete taakomschrijving de bijgevoegde onderdelen uit het ‘Rechtspositiereglement voor personeel in dienst van religieuze instituten’, uitgegeven door de Konferentie Nederlandse Religieuzen</p>	de Hogere Overste	de Hogere Overste

BRIEF

aan de besturen van parochies en parochiefederaties in het bisdom Rotterdam inzake Campagne tegen seksueel grensoverschrijdend gedrag

Rotterdam, 22 mei 2015

Dames en heren,

Op maandag 18 mei jl. startte de campagne van de Rijksoverheid om seksueel grensoverschrijdend gedrag te voorkomen. De campagne wordt gevoerd onder het thema: 'Seksueel grensoverschrijdend gedrag: Maak er een punt van.' Bijgevoegd vindt u een voorbeeld van het campagnemateriaal dat werd gemaakt. Al het materiaal en meer informatie vindt u op de campagnewebsite: www.maakereenpuntvan.nl.

Deze campagne wil u als vrijwilligers-parochiebestuurders stimuleren om nog meer werk te maken van preventie van seksueel grensoverschrijdend gedrag. Concreet wordt u gevraagd om het onderwerp van preventie op uw bestuurlijke agenda te plaatsen.

De campagne 'Maak er een punt van' brengt vier actiepunten onder de aandacht. Daarbij zijn enkele accenten van belang. Deze zijn hieronder aangegeven.

1) Zorg dat vrijwilligers een VOG hebben

De campagne wijst erop dat de Verklaring Omtrent het Gedrag (VOG) in veel gevallen gratis is. De overheid stelt gratis VOG's beschikbaar voor vrijwilligers die werken met jongeren en met mensen met een verstandelijke beperking. Zoals u eerder bent geïnformeerd (mijn brief van 13 mei 2015) moet hiervoor binnen de R.-K. Kerk nog een aantal technische en administratieve vraagstukken worden opgelost. De verwachting is dat parochies vanaf het najaar gratis VOG's kunnen aanvragen voor vrijwilligers die werken met jongeren en met mensen met een verstandelijke beperking. Binnen de R.-K. Kerk is zoals u weet het aanvragen van een VOG al sinds 1 januari 2014 verplicht voor een aantal specifieke groepen. De VOG wordt enkel gratis voor die vrijwilligers die werken met jongeren en met mensen met een verstandelijke beperking.

2) Hanteer heldere omgangsregels

U kunt zich hiervoor richten naar de Gedragscode Pastoraat. Deze is gepubliceerd op de website www.meldpuntgrensoverschrijdendgedragkk.nl. Hoewel deze Gedragscode Pastoraat direct van toepassing is op degenen die werkzaam zijn in de pastorale zorg van de RK Kerk, wordt van (andere) vrijwilligers verwacht dat zij zich - mutatis mutandis - in hun gedrag richten naar de waarden en normen van deze Gedragscode Pastoraat. Overigens is op de website www.eenveiligekerkerk.nl (één van de toolkits waar de campagne naar verwijst) ook het gedragsprotocol van de Wereldjongerendagen (WJD) opgenomen.

3) Stel een vertrouwenscontactpersoon aan

Voorafgaand aan de start van de campagne 'Maak er een punt van' is per bisdom een vertrouwenspersoon aangesteld. U hoeft zodoende naar aanleiding van de campagne niet zelf voor uw parochie een vertrouwenscontactpersoon aan te stellen.

4) Wees zorgvuldig bij het aannemen van vrijwilligers

Het is voor parochies niet altijd eenvoudig om nieuwe vrijwilligers te vinden voor taken in de parochie. Desalniettemin is een zorgvuldig aannamebeleid van belang.

De campagne 'Seksueel grensoverschrijdend gedrag: Maak er een punt van' is een initiatief van de Rijksoverheid. De Rooms Katholieke Kerk werkt mee aan deze campagne binnen het CIO (Interkerkelijk Contact in Overheidszaken) en samen met sportkoepel NOC*NSF, de NOV.

Het voorkomen van seksueel grensoverschrijdend gedrag is van groot belang. In het kader van preventiebeleid werden diverse zaken afgesproken binnen de Rooms Katholieke Kerk.

- Per 1 januari 2014 werd een verplichte Verklaring Omtrent het Gedrag (VOG) ingevoerd voor priesters, diakens en pastoraal werk(st)ers, voor religieuzen en voor bepaalde kerkelijke vrijwilligers en functionarissen.
- Per 1 juli 2014 trad de Gedragscode Pastoraat in werking.
- Per 1 mei 2015 werd het R.-K. Meldpunt Grensoverschrijdend Gedrag ingesteld.
- Per 1 mei 2015 werd in elk bisdom een vertrouwenspersoon seksueel grensoverschrijdend gedrag aangesteld.

- Sinds 2005 is een antecedentenonderzoek verplicht bij de benoeming van priesters, diakens, pastoraal werk(st)ers, wanneer zij overstappen naar een ander bisdom of een andere religieuze instelling.

Met vriendelijke groet,

R. Peeters
hoofd personeelszaken

bijlagen

- voorbeeld voor parochies van het campagnemateriaal
- parochiebladartikel/websitebericht voor parochies

PAUS FRANCISCUS ROEPT IN ENCYCLIEK OP TOT INTEGRALE ECOLOGIE

18 juni 2015

Vandaag is in het Vaticaan de nieuwe encycliek van paus Franciscus over het milieu gepresenteerd. De titel ‘Geprezen zijt Gij’ verwijst naar het Zonnelied, dat in 1225 door de heilige Franciscus van Assisi (1182-1226) werd geschreven. De paus pleit voor een integrale ecologie, waarin zorg voor de schepping verbonden is met zorg voor de armen die lijden onder de consequenties van verspilling. Maar respect voor de schepping gaat ook over de ontwikkeling van wie en hoe we zijn als mens.

De datum van verschijning van ‘Geprezen zijt Gij’ ligt niet geheel toevallig vlak voor enkele belangrijke topconferenties over duurzaamheid. Van 25 tot 27 september organiseren de Verenigde Naties een topontmoeting over duurzame ontwikkeling, waarbij ook de paus zal spreken. En van 30 november tot en met 11 december 2015 vindt in Parijs de eenentwintigste jaarlijkse klimaatconferentie van de Verenigde Naties plaats: de zogenaamde COP21.

In de encycliek spoort paus Franciscus “iedereen die verantwoordelijk is voor economische, politieke en sociale kwesties” en “alle mensen van goede wil” aan om “beschermers van de schepping” te zijn. De paus benadrukt dat zorg voor de schepping niet alleen een politieke kwestie is, maar vooral een morele kwestie. De aarde is een gave van God, een gave die gekoesterd en beschermd moet worden.

Paus Franciscus schrijft over een “cultuur van verspilling” die ons ongevoelig heeft gemaakt voor de verkwisting van grondstoffen. Tegen de achtergrond van de armoede en honger in de wereld is dit een schreeuwend onrecht. Hij heeft het over een “integrale ecologie” waarin zorg voor de schepping en zorg voor de armsten onlosmakelijk met elkaar zijn verbonden.

Duurzaam omgaan met de schepping in Nederland

Op een persconferentie vanmiddag lichtte bisschop De Korte namens de Nederlandse Bisschoppenconferentie en KNR (Konferentie Nederlandse Religieuzen) toe waarom de encycliek van paus Franciscus zo belangrijk is voor kerk en samenleving. Bisschop de Korte: “De encycliek van onze

paus betekent niet alleen voor rooms-katholieken een nieuwe stimulans om zich in te zetten voor een meer duurzame en rechtvaardige samenleving. Het woord van de paus vormt ook een oproep aan ‘alle mensen van goede wil’ om nu werkelijk werk te maken van het behoud van onze aarde.”

De persconferentie vond plaats in het Franciscaans Milieuklooster Stoutenburg. In dit voormalige klooster van de franciscanen woont sinds 1991 een oecumenische gemeenschap van mannen en vrouwen, die het landgoed heeft gemaakt tot een plaats waar de zorg voor natuur en milieu wordt voorgeleefd, gemediteerd en gevierd.

Verder werd als voorbeeld de Heilige Joannes de Doper-parochie in Hoofddorp genoemd. Deze parochie maakt al jaren concreet werk van duurzaamheid. De zonnige kant van het kerkdak ligt vol met zonnepanelen. Elf panelen met een andere kleur vormen een kruis. Met de stroom wordt een warmtepomp aangedreven die water van twaalf graden vanaf zeventig meter diep oppompt en na afkoeling tot acht graden dit terugstuurt naar 107 meter diepte. De warmte gaat de vloer van de kelder en van de kerk in met een temperatuur van 35 graden. ‘Kracht van Boven, warmte uit de Diepte’ past goed bij een kerk. De pastoor rijdt in een elektrische Volkswagen Up met de tekst ‘Voortgedreven met de Kracht van Boven’. In de kelder met de naam ‘Het Fundament’ wordt verder wekelijks gekookt voor een groep mensen die graag in gezelschap eten. Rond de kerk is een tuin met Bijbelse Beelden en Bomen.

De encycliek ‘Geprezen zijt gij’ wordt momenteel in het Nederlands vertaald en is binnenkort verkrijgbaar via bestel@rkk.nl Meer informatie over datum en prijs worden bekendgemaakt via www.rkkerk.nl.

HOMILIE

**van Mgr. Dr. J.H.J. van den Hende tijdens de diocesane Parochiedag,
Church of Our Saviour, Den Haag, 7 februari 2015 (Laurentiusjaar)**

Hebreeën 13, 15-17.20-21; Marcus 6, 30-34

Broeders en zusters in Christus, we mogen bijeen zijn als bisdom Rotterdam en ik ben blij dat u de moeite heeft genomen om naar hier te komen. Allereerst om de eucharistie te vieren en om stil te staan bij de patroonheilige van het bisdom de heilige diaken Laurentius. Heel bijzonder willen we hem centraal stellen dit jaar.

Als het goed is, heeft een patroonheilige nooit te klagen over aandacht. Maar het is goed hem bewust voor ogen te houden. Het is niet vanzelfsprekend iemand uit de derde eeuw op je netvlies te hebben. Maar onze Kerk heeft een lang geheugen op de pelgrimstocht van geloof die zij door de eeuwen gaat. Met de Heer Jezus als onze Heer en Meester. Hij is geen verleden tijd, want Hij is de verrezen Heer. En zoals Hij met de leerlingen was, zo mogen we erop vertrouwen dat Hij vandaag bij ons is. Als wij de eucharistie vieren, is Hij net zo dicht bij ons als bij de apostelen van het eerste uur en de mensen die op Hem afkomen, zoals we vandaag in het evangelie van Marcus horen.

We zien wanneer de Heer rondtrekt om de mensen te ontmoeten en de Blijde Boodschap te verkondigen (cfr. Marcus 1, 38: “Daartoe ben Ik uitgegaan”), dat het moeilijk wordt om je dan nog terug te trekken. De apostelen zijn aan het leren om op tocht te gaan. De Heer heeft ze twee aan twee uitgezonden om te getuigen van de boodschap. Ze gaan niet alleen met hun eigen woorden op pad, en met hun moed en goede wil, maar in het evangelie is te lezen dat ze ook tekenen mogen doen, ze mogen mensen genezen en boze geesten uitdrijven (Marcus 6, 7-13). En als ze terugkeren, doen ze verslag aan de Heer.

Daar stappen wij in in het evangelie vandaag. De apostelen zullen enthousiast hebben gesproken en ten diepste zijn ze ervan overtuigd dat ze het niet alleen hebben gedaan. Ze hebben talenten, zeker, maar zij hebben ook de kracht van de Heer en zijn evangelie ondervonden. De apostelen zijn teruggekomen van de reis, met enthousiaste verhalen, twee aan twee. En dan zegt de Heer dat het tijd is om onder elkaar te zijn en uit te rusten, na hun ‘stage’ onder zijn auspiciën.

Maar Jezus heeft bekendheid gekregen en gesproken in de synagoges. De mensen komen dus naar Jezus toe, zelfs als Hij denkt met een bootje weg te kunnen varen. En dan zegt Jezus niet: nu even niet, kom later maar terug, of: Ik wijs een apostel aan als woordvoerder. Jezus ziet het verlangen en de noden van de menigte en Hij voelt medelijden. Dat mag je niet beperken tot: wat zijn ze zielig en wat moeten ze zonder Mij? Nee, Hij kent hun noden en opent zijn hart, zoals we dat nooit meer van een andere persoon zullen kennen, want Hij blijft onze herder tot in eeuwigheid. En we mogen zien hoe Hij naar de mensen kijkt vanuit de liefde van de Vader.

In dat voetspoor zijn de apostelen uiteindelijk doorgedaan. We zien dan in de Handelingen van de Apostelen dat iemand bij de tempelpoort Petrus aanklapt en Petrus zegt dan: Kijk ons eens aan. Ik heb geen geld, maar wat ik je geef, geef ik je in de Naam van Christus: gebruik uw voeten! (Handelingen 3, 4-6). Kijkend met de ogen van Jezus zag Petrus het verlangen, kende de nood en gaf.

In die traditie van geloof en liefde staat ook de heilige diaken Laurentius, met wie we in geloof verbonden mogen zijn, want we delen op onze beurt in dezelfde opdracht als Laurentius lang geleden. In de eerste lezing horen we wat die opdracht is: goed doen vanuit het besef dat Christus de Goede Herder ons daartoe aanspoort en het goede voorbeeld geeft. Een aansporing in woord en daad met zijn eigen persoon. De leerlingen hebben gezien hoe Hij mensen aanraakte, tot tranen toe bewogen was en hoe in zijn leven de liefde van God steeds opnieuw de drijfveer was.

In de woorden van het Compendium van de Sociale Leer van de Kerk: wat zou het geweldig zijn als in onze harten dezelfde intenties -gevoelens van rechtvaardigheid en barmhartigheid- leefden als in het hart van de Heer, de Goede Herder (art. 24). Als we in zijn spoor leven en werken, maken we Hem daarmee niet overbodig, maar we mogen met Hem aanvoelen en zien waar het op aankomt in het evangelie en het is daarom dat we ook nu kunnen getuigen van de liefde van de Heer. Om niet alleen van jezelf te houden, maar met elkaar te delen, als Kerk van Christus de blijde boodschap te verkondigen, ook waar we staan en wonen. “Verkondig het evangelie desnoods met woorden,” zei paus Franciscus tegen jongeren (Umbrië, 2013). Aan onze woorden en onze daden, gaat onze liefde vooraf. Bewogenheid en in beweging komen uit liefde gaan vooraf aan onze woorden.

Mogen we ons op deze dag laten inspireren door de heilige Laurentius en weten dat de Heer net zo verwachtingsvol kijkt naar ons als naar diaken Laurentius, en ook ons de nodige talenten geeft om in onze tijd te getuigen van zijn liefde. Amen.

HOMILIE

van Mgr. Dr. J.H.J. van den Hende, Chrismamis, Kathedraal HH. Laurentius en Elisabeth, Rotterdam, 1 april 2015

Jesaja 61,1-3a, 6a, 8b-9; Apokalyps 1, 5-8; Lucas 4, 16-21

Broeders en zusters in Christus, voordat we het Paastriduüm gaan vieren op vele plaatsen in het bisdom, Witte Donderdag, Goede Vrijdag en Pasen, mogen we vandaag als bisdom samenkomen in de kathedraal, en dat doen we al met een zekere Paasstemming. Natuurlijk hebben we morgen op Witte Donderdag te maken met de instelling van de eucharistie voordat de Heer wordt overgeleverd, en overmorgen met het lijden en sterven aan het kruis en met grafrust van Christus. Maar we weten dat het evangelie van Paasmorgen ons zegt: Hij is niet hier in het graf, Hij is verrezen (Marcus 16, 6).

In zeker zin nemen we vandaag in deze chrismamis daar een voorschot op, of beter gezegd: hoezeer wij jaarlijks Jezus' sterven en verrijzen gedenken, voor de Heer gebeurt dat niet elk jaar opnieuw. Hij is eens en voor al gestorven en verrezen (cf Romeinen 6, 10). We mogen het Paasgeloof vieren dat de aan het kruis gestorven Heer de dood voor altijd overwonnen. We blijven dit jaarlijks gedenken en vieren: Hij die gestorven is leeft en niet alleen voor de leerlingen en voor hen die Hem mochten zien na zijn verrijzenis en de mannen vrouwen die zagen dat het graf leeg was, maar ook nu, 2000 jaar later, is Hij de levende Heer voor ons.

Vandaag mogen we vieren dat we met deze levende Heer verbonden zijn. Dat is niet de uitkomst van onze inspanning of verdienste, maar het is allereerst zijn barmhartigheid die ons vasthoudt, zijn liefde die de dood overwint, het is zijn trouw die ons niet onze zonden nadraagt. Hij is vandaag bij ons en steeds opnieuw is Hij degene die ons in het evangelie aanspreekt en aanmoedigt. Als we de sacramenten vieren, is Hij degene die ons geneest en vernieuwt en aanraakt.

Vandaag in deze chrismamis mogen we de oliën wijden en zegenen om daarmee de sacramenten te vieren op vele plaatsen in het bisdom. Daarnaast zullen de priesters hun toewijding, hun gelofte vernieuwen. Het is de levende Heer (gekruisigd, gestorven en verrezen) aan wie zij hun hart en hoofd hebben verpand, Christus aan wie de priester in elke eucharistie opnieuw

zijn handen en stem leent. Ja, we willen bij Hem horen. Dat geldt ook de diakens, die op een bijzondere manier Christus Dienaar representeren. En het geldt voor alle gelovigen die getekend zijn in de doop en daarin de kiem van eeuwig leven ontvingen, dat we gezonden zijn door de Heer zelf om in verbondenheid met Hem erop uit te trekken. De eerste leerlingen hebben dat gedaan. Met Pasen kwamen ze tot de ontdekking: Hij is niet dood, Hij leeft en gaat ons voor. Hun verkondiging aan alle volkeren heeft ertoe geleid dat op veel plaatsen mensen hun hart openen voor Christus. Dat gebeurt ook nu in grote kathedralen, in kleine kapellen, onder de blote hemel in de hitte van de zon, en op veel plaatsen -niet te vergeten- waar kerken zijn beschoten, gebombardeerd en kapot gemaakt.

Christus staat naast ons. In het bijzonder staat Hij naast hen die worden gedood en gemarteld, onthoofd zelfs en gekruisigd. En door die levende Heer mogen we verbonden zijn met allen die Christus' lijden en sterven en verrijzen belijden.

Heel bijzonder voelen we ons dat dit jaar verbonden met Laurentius, patroonheilige van ons bisdom. Misschien heeft u het grote beeld van hem gezien in deze kerk, of het kleine beeldje daar op de stok naast het altaar met de palmtak van de overwinning in zijn hand.

We mogen verbonden zijn met mensen die nu de naam van de Heer verkondigen, maar ook met allen die ons in geloof zijn voorgegaan. Op de eerste plaats de apostelen als de eerste geloofsgetuigen en natuurlijk ook de heilige Laurentius. De heilige diaken Laurentius was een bijzondere leerling van de Heer. Hij heeft de Heer nooit gezien en niet met de apostelen gepraat. Hij leefde in de derde eeuw na Christus en werd geroepen om de liefde van God te verkondigen. Hij werd in Spanje geboren, kwam naar Rome en deelde daar als diaken in Christus' Naam zijn liefde uit in woorden en daden.

Aan het eind van de viering ontvangt u een magazine waarin zijn leven staat beschreven, ook in stripvorm, en waarin wordt verteld over hoe wij op onze beurt mogen verkondigen dat de Heer liefde is. We hebben wereldwijd in de Kerk op instigatie van paus Benedictus het Jaar van het Geloof gevierd en daarna in ons bisdom het Jaar van daden van liefde. Nu zijn we in het Laurentiusjaar. Dit jaar gedenken we heel bijzonder de heilige Laurentius, die het geloof in de verrezen Heer en het dienen van de naaste als één

opdracht heeft aanvaard.

In het evangelie is te lezen dat Jezus voorleest in de synagoge. Hij leest uit de profeet Jesaja, woorden die velen al kenden. De profeet Jesaja spreekt over de gezalfde Gods, die bekommerd is om mensen in nood, en wiens hart uitgaat naar wie verdrukt zijn en gevangen zitten. En als Jezus dat gelezen heeft, zegt Hij: dit Schriftwoord is thans in vervulling gegaan (Lucas 4, 21). Inderdaad, Jezus is vol van de heilige Geest en de zending die Hij van zijn Vader heeft ontvangen Christus is in de heilsgeschiedenis de bekroning op het werk van Gods liefde.

Dat Jezus de vervulling is van de langverwachte belofte, de Gezalfde bij uitstek, wil niet zeggen dat het daarmee klaar is, dat het daarmee rond is. Op de eerste plaats betekent dat we Jezus de vervulling noemen van Gods belofte, dat we Hem herkennen als Gods Zoon, en dat God Hem gewild heeft temidden van onze geschiedenis. Daarnaast mogen we Hem ook als leraar aanvaarden en wat Hij zegt in woord en daad aannemen als een roeping die ons gegeven is. We zijn niet degenen die zelf de dood overwinnen door te sterven en te verrijzen en wij zijn niet de verlossers van de wereld. Door Christus zijn wij verlost en met de Heer verbonden door de dood heen.

Maar hoeveel merk je ervan in deze wereld, dat is wel de vraag. Hoe ging men daar de synagoge uit? Ik vermoed toch wel opnieuw met de eigen zorgen, ook de eigen slechte plannen. Maar de Heer kwam bij ons als Dienaar bij uitstek, die zijn hart laat uitgaan naar mensen in nood en die als Dienaar de voeten wast van zijn leerlingen (Johannes 13, 1-15).

Wij mogen in deze wereld in zijn voetspoor treden. Wanneer we zien dat de liefde van God verduisterd wordt door haat en oorlog, door vervolgingen en grote strijd, dan betekent dat niet dat we bij de pakken neer moeten zitten of ons terug moeten trekken en wachten op betere tijden. Er is geen betere tijd dan nu, want het is de tijd van Christus zelf en we zijn geroepen om onze bijdrage te leveren aan de verkondiging in daden van liefde.

Broeders en zusters, mogen we vandaag vragen dat de heilige Laurentius een voorspreker voor ons is. Hij kon alleen maar doorgaan op de weg van liefde en met de dood voor ogen trouw blijven aan het evangelie, omdat Hij geloofde in de verrijzenis. En de armen de schatten van de Kerk noemen,

omdat hij geloofde in liefde van God, die sterker is dan de dood. Mogen we zeggen: Heer, ik geloof in U, in uw eeuwig leven en uw trouw. Kom ons met uw trouw te hulp, beziel ons met uw liefde en schenk ons uw heilige Geest. Amen.

HOMILIE

van Mgr. Dr. J.H.J. van den Hende bij de priesterwijding van Bertran van Paassen en de diakenwijding van Frank Steijger, Kathedraal HH. Laurentius en Elisabeth, Rotterdam, 30 mei 2015

Jesaja 61, 1-3a; Johannes 21, 1-17

Broeders en zusters in Christus. Zo mag ik u noemen, nu we samen zijn rond de ene Heer. We mogen in ons bisdom een nieuwe diaken en priester verwelkomen. Door handoplegging en gebed zullen Frank en Bertran worden gewijd. Het is belangrijk dat we deze wijdingsplechtigheid met zovelen vieren, met familie, echtgenote, vrienden en veel parochianen. We staan rond de wijdelingen als *Familia Dei*, als familie van God.

Met enige regelmaat mogen wij op het ritme van het kerkelijk jaar benadrukken dat we als bisdom Rotterdam *Familia Dei* zijn, broeders en zusters van dezelfde Heer. In deze gezindheid waren we eerder bijeen - daags voor het heilig Paastriduüm, toen we als bisdom de chismamis vierden. We mochten de oliën zegenen en het chrisma wijden voor de viering van de sacramenten. Het chrisma zal vandaag gebruikt worden voor de priesterwijding van Bertran. Net als vandaag bij deze wijdingsviering mochten we in de chismamis de woorden horen van de profeet Jesaja: “De geest van de Heer rust op mij” (Jesaja 61, 1). De gezalfde des Heren die vervuld is van de heilige Geest komt naar ons toe om te verlossen, om te bevrijden en te genezen. Als Jezus in de synagoge het woord Gods voorleest, zegt Hij: “Het Schriftwoord dat gij zojuist gehoord hebt, is thans in vervulling gegaan.” De Heer past deze woorden toe op zijn eigen persoon (cf Lucas 4, 16-21). In de persoon van Christus ontmoeten we de langverwachte verlosser en bevrijder.

Nu zijn we in het kerkelijk jaar na Pinksteren gekomen en vandaag mogen we in kracht van de Geest opnieuw samen zijn als *Familia Dei*, als volk van God onderweg. Net als in de chismamis vóór Pasen denken we ook nu heel bijzonder aan de Heer als de vervulling van de belofte van Jesaja. Hij is de Messias die uiteindelijk zijn leven heeft gegeven en verrezen is uit de doden. Voor en na de paastijd, in de chismaviering en vandaag, is het dezelfde Heer Jezus Christus die ons bijeenbrengt.

Jezus Christus, die de vervulling is van de belofte van Jesaja, die onze

verlosser is en onze herder, is de levende Heer de eeuwen door. En zo luisteren we naar het evangelie niet in de zin van: gelukkig het is toch nog goed met Hem afgelopen. Nee, we beseffen dat die levende Heer, die zijn geest aan de leerlingen schenkt ook vandaag bij ons is. En dat Hij is in het hart van Bertran en in het hart van Frank. Want waarom zou je je voor het dienstwerk van de Heer aanbieden, of beschikbaar zijn als Hij je niet roept en je ook zonder Hem zou kunnen? Waarom zou je dat doen, als je niet zou geloven in zijn verrijzenis. Paulus zegt: “Wanneer Christus niet is verrezen, is onze prediking zonder inhoud en uw geloof eveneens” (1 Korintiërs 15, 14). Als we niet in de verrijzenis geloven en de opstanding niet zouden verkondigen en zouden verspreiden als blijde boodschap, dan is de bodem onder ons geloof weg, de bodem onder de Kerk weg alsook de bodem onder het dienstwerk van de priester en de diaken.

We mogen beseffen dat het de Heer is die leeft, en dat we daarom naar zijn evangelie luisteren en we mogen beseffen dat die woorden van toen, uitgesproken aan Petrus en de anderen, ook een boodschap is aan ons. Johannes zegt in het evangelie dat de Heer drie keer verscheen aan de leerlingen. Na de kruisdood van Jezus was het verdriet groot, lezen we, ze stonden met lege handen, ze waren ontredderd en hadden na het sterven van hun Heer de deuren en ramen gesloten. Ze waren leeg en zonder toekomst. Maar de Heer staat op uit de dood, komt bij hen en zegt tegen hen: “Vrede zij u.” We denken misschien dat die woorden van vrede nu eenmaal bij de Heer horen, maar het zijn niet zulke gewone woorden als je bedenkt dat de Heer is gestorven. Om te kunnen zeggen “Vrede zij u” moest Hij eerst opstaan uit de dood. En het is om nog een reden bijzonder, want Petrus en de leerlingen zaten niet goed in hun vel, want ze waren bang. Petrus had zich verstopt en toen men aan hem had gevraagd “Ben je niet een van de leerlingen?” had hij gezegd: “Ik ken Hem niet, waar heb je het over?” (Matteüs 26, 69-75; Lucas 22, 54-62; Marcus 14, 66-72; Johannes 18, 25-27). Nota bene, de Heer geeft zijn vrede aan Petrus die Hem verloochende en aan de andere leerlingen en Hij zegt niet: “Waar waren jullie?” Nee, geen verwijten, maar de vrede van het nieuwe leven en de vrede van de barmhartigheid.

De apostel Petrus krijgt in het evangelie van vandaag opnieuw een confrontatie met de Heer. De leerlingen zijn aan het vissen, maar ondanks alle moeiten hebben zij lege netten en dat is een grote teleurstelling voor mensen die moeten leven van de visvangst. Maar op het woord van iemand

die op het strand staat (ze zien niet dat het Jezus is), werpen ze opnieuw de netten uit en ze vangen veel vis. Op het strand ontmoeten ze de levende Heer en zijn vrede en barmhartigheid. Hij confronteert Petrus door drie keer te vragen: “Hebt gij Mij lief?” Ik kan me zo voorstellen, dat Petrus opnieuw moest denken aan het feit dat hij weggelopen was en de Heer verloochend had. Hij zal misschien hebben gedacht: ik ben het niet waard om door U aangesproken te worden en uw vrede te ontvangen, en als ik niks vang dan heb ik het misschien wel verdiend. Maar dan spreekt Petrus een woord van geloof. Hij zegt tegen Jezus: “Heer gij weet alles” (Johannes 21, 17). Dat betekent: ik heb niks te verbergen, alles wat ik zeg en zal doen is van U. Petrus opent zijn hart en zegt: “Gij weet dat ik U liefheb.”

Vandaag, broeders en zusters, hebben ook onze wijdelingen volmondig en met hun hele hart gezegd: “Ja, Heer, hier ben ik.” Dat is een geloofsbelijdenis, niet alleen ten overstaan van de bisschop en ons als volk van God, maar ook tegenover de Heer zelf. Het betekent dat je gelooft in de verrijzenis, in de roepstem van God en niet in je eigen kracht, maar in de kracht die God je geeft. Ja, hier zijn de wijdelingen en wij mogen zeggen: we danken God.

En er staat nog meer in het evangelie. Als Petrus zegt: “Heer, Gij weet alles,” komt er daarna een zin, waarin Jezus aangeeft dat Petrus nog een lange weg te gaan heeft als verkondiger van het evangelie, als apostel van de Kerk en als bedienaar van de sacramenten. Christus zegt: je zult naar plaatsen gaan waar je liever niet heengaat (Johannes 21, 18). En, zo staat het er ook, Jezus zinspeelt daarmee op zijn eigen levensoffer. En de apostelen zijn later met de kracht van de Geest en vol van het vuur en de vrede van de Heer, op hun beurt in staat hun leven te geven voor de Heer. We zouden natuurlijk kunnen zeggen: dat was vroeger, we zitten hier nu toch veilig. Maar ook in onze dagen zien wij hoe mensen omwille van het geloof in Jezus worden vervolgd en zelfs worden onthoofd. Het is niet om aan te zien, hartverscheurend, maar zij zeggen vaak met een groot geloof: de Heer is bij ons, want wat wij meemaken heeft Hij meegemaakt, de angst en de ontreddering; hier zijn wij en de Heer die gestorven en verrezen is staat naast ons en gaat voor ons uit (cf. Matteüs 28, 7).

Beste wijdelingen, ook jullie mogen in het voetspoor gaan van de Heer en werkzaam zijn voor de gemeenschap van geloof die ook in onze tijd te lijden heeft onder twist en zelfs doodsbedreiging. Jullie zullen meemaken, dat je

niet altijd weet wat er op je weg komt. Bertran als priester in parochies van ons bisdom. Frank als diaken in de krijgsmacht die heel goed weet wat het is om te leven en te werken tussen strijd en verzoening, en waar sta je dan en waar ga je dan? We zullen niet allemaal hetzelfde lot ondergaan, maar de Heer volgen en de moeilijkheden die daarbij horen beginnen al eerder dan bij doodsbedreiging, wanneer het zwaar is en als taken je boven het hoofd lijken te groeien. Niet voor niets staat in het ritueel van de wijding dat je wordt gewijd voor “deze omvangrijke taak”. Het is groot en omvattend, maar het is mét de Heer en als je gewijd wordt, mag je op zijn geestkracht rekenen, de “genade van staat”, zoals dat heet.

Broeders en zusters, ons leven wordt getekend door het onderweg zijn met de Heer. We weten niet wat ons te wachten staat, vervolging of vergrijzing, krimp of nieuwe kansen. We moeten beseffen dat de leerlingen uiteindelijk heel veel vis vingen in de aanwezigheid van de Heer. Niets van wat we meemaken, is zonder de aanwezigheid van de Heer. Hij staat naast ons. Niets van wat ons overkomt is zonder zijn aanwezigheid. Hij houdt ons vast.

Beste wijdelingen, ik hoop dat jullie de moed hebben om vast te houden aan het geloof. Je wordt geen priester of diaken voor jezelf, maar voor het volk van God. En daarom zijn wij als *Familia Dei* dankbaar jegens God vanwege jullie. Ik bid dat de Heer jullie als diaken en priester de moed geeft moeilijkheden te boven te komen en wanneer het moeilijk is niet te denken: hebben ze me in de steek gelaten? Nee, juist dan is het de kans bij uitstek om te getuigen dat de Heer naast je staat en voor je uit gaat. Dat geldt voor iedere bedienaar en voor alle gelovigen. Mogen we ons vastklampen aan de Heer. Hij houdt ons vast, zodat wij in zijn geest kunnen getuigen van zijn liefde. Amen.

HOMILIE

**van Mgr. Dr. J.H.J. van den Hende bij de Katholieke Jongerendag,
Nieuwkuijk, 7 juni 2015
Hoogfeest van Sacramentsdag**

Exodus 24, 3-8; Hebrëeën 9, 11-15; Marcus 14, 12-16.22-26

Wij mogen hier samen de heilige Eucharistie vieren. Als broeders en zusters van de Heer, ja als zijn vrienden (cfr. Johannes 15, 14). Niet dat we ons daarop kunnen laten voorstaan, want het komt allemaal van Hem. Maar we kunnen zijn uitgestoken hand en vriendschap beantwoorden, heel bijzonder in de heilige Eucharistie, waarin Hij onze gastheer is en ons voedsel. We mogen zijn uitgestoken hand aannemen. Heel bijzonder in de mis is Hij bij ons.

Er is op dit terrein van Mariënkroon ten behoeve van de Katholieke Jongerendag heel veel georganiseerd. Ik heb vanochtend veel kraampjes gezien en enthousiaste mensen, maar wie je het ook vraagt: de viering van de eucharistie wordt het hoogtepunt genoemd van deze dag. Want we zijn niet alleen maar bezig met hoe we de boel hier opgebouwd hebben en straks ook weer afbreken, maar vooral met dat we hier bijeen zijn op uitnodiging van de Heer. Alles wat we hier te koop aanbieden en waar we aandacht voor vragen is ten diepste een uitnodiging om je leven in te richten met Christus.

Juist vandaag op het hoogfeest van Sacramentsdag mogen we benadrukken hoe belangrijk de eucharistie voor ons is: bron en hoogtepunt (Lumen Gentium n. 11). Vandaag is het hoogfeest van het Lichaam en Bloed van de Heer. De evangelielezing van vandaag (Marcus 14, 12-16.22-26) brengt ons naar het moment dat de Heer Jezus met de leerlingen maaltijd zou houden. Het is druk in Jeruzalem, omdat het paasfeest van de Joden gevierd gaat worden. Veel mensen kwamen naar de stad. Het was er ook al druk toen Jezus en de leerlingen de stad naderden. Jezus werd toen begroet met palmtakken en de jassen werden voor Hem als een looper op de weg uitgespreid (Matteüs 21, 1-11).

De leerlingen gaan in opdracht van Jezus op zoek naar een geschikte plek om het paasmaal te vieren. Ze worden gezonden naar een rustige en goede plaats, met rustbedden, om het paasmaal met de Heer te vieren. En dan zijn ze daar

samen, de Heer Jezus en zijn apostelen. Ze vieren het paasfeest samen met de Heer die met hen de grote daden van God gedenkt: dat Hij zijn volk bevrijd heeft uit de slavernij van Egypte (Exodus 12). Tijdens het paasmaal breekt Jezus het brood en deelt Hij de beker, waarbij Hij zegt: “Neemt, dit is mijn Lichaam” (Marcus 14, 22) en “dit is mijn Bloed van het verbond” (Marcus 14, 24). Het paasmaal krijgt een nieuwe en unieke betekenis, doordat de Heer zich er zo mee verbindt door te zeggen dit is mijn Lichaam, dit is mijn Bloed. De leerlingen zullen met de ogen hebben geknipperd en Judas maakt zich niet veel later uit de voeten om Jezus te gaan verraden (Cf Matteüs 26, 23-25; Johannes 13, 21-30).

Het is een spannend ogenblik aan de vooravond van Christus' lijden. Het is zijn uur (Matteüs 26, 18; Johannes 13, 1). De leerlingen staan met de Heer aan het begin van zijn doortocht van de dood aan het kruis, zijn verblijf in het rijk van de dood en zijn opstanding tot nieuw leven.

Het werd Pasen en het werd Pinksteren, de opstanding van de Heer uit de dood en de uitstorting van de heilige Geest, en de leerlingen hebben steeds beter begrepen welk een groot geschenk de Heer heeft nagelaten. Hij zei: “Ik ben met jullie tot het einde van de tijd” (Cf. Matteüs 28, 20b). Met zijn aanwezigheid in de eucharistie maakt de verrezen Heer deze belofte steeds weer waar.

De Heer is de gekruisigde en verrezen Heer. Het is de Heer die de leerlingen de heilige Geest schenkt, over hen blaast (Johannes 20, 22) en vuur geeft aan hun werk als verkondigers van het evangelie (Handelingen 2, 1-13). Vandaag mogen we beseffen -met de apostelen- van het eerste uur- wat een grote rijkdom de Heer ons geeft. En dus niet zonder reden noemen wij de eucharistie bron en hoogtepunt. Het is de bron, omdat Jezus zichzelf geeft in de eucharistie. En het is het hoogtepunt, omdat het de meest verbonden manier is om de levende Heer in ons midden te weten en te ontvangen.

Beseffen we dat wel, dat de Heer in de eucharistie net zo dicht bij ons is als toen bij de leerlingen? Hij nadert ons net zo dicht als destijds de leerlingen die met Hem op weg waren gegaan. Zo dicht zijn we bij Hem, bij de levende Heer. We staan daarentegen niet oog in oog met Hem, want we zien Hem niet. Maar met de ogen van het geloof mogen we zien dat Hij bij ons is. En met de oren van het geloof mogen we de woorden van Jezus aannemen in ons

hart: “Dit is mijn lichaam [...] dit is mijn bloed” (Marcus 14, 22-24). “Ik ben het levende brood” (Johannes 6, 48).

De Kerk heeft de eeuwen door nagedacht: hoe en op welke wijze is de Heer in het sacrament van de eucharistie zo dicht bij ons (Cf. Catechismus van de Katholieke Kerk nn. 1373-1381)? Naast alle denken en mediteren is het vooral overgave geweest, het in gelovige gehoorzaamheid aanvaarden van de werkelijke aanwezigheid van de Heer.

De Heer die bij ons komt en steeds bij ons is, mogen we gezelschap houden in dit uur. Vandaag op Sacramentsdag vieren we dat heel bijzonder. Het is het geschenk van Jezus die stierf. Maar met Pasen weten we dat Hij leeft. En met Pinksteren ontvangen we de kracht om zijn geschenk in geloof aan te nemen.

Jezus geeft zichzelf. In de eerste lezing (Exodus 24, 3-8) hoorden we hoe Mozes het verbond met God gedenkt en viert. Maar we weten dat de Heer geen brandoffers vraagt en geen slachtoffers. Hij is ook geen God van mensenoffers. Nee, als de Heer ons leven vraagt, is het om met Hem verbonden te zijn. En soms leidt dat tot het martelaarschap, maar het is geen terrorisme en we jagen geen mensen de dood in. Onze God, die geen dierenoffers vraagt en geen mensenoffers, die geeft zichzelf in Jezus Christus. Die Heer die zich zo aan ons geeft -de leerlingen konden zien waar de spijkers van het kruis hadden gezeten in zijn handen en voeten- die gekruisigde en verrezen Heer maakt voor ons de weg open naar eeuwig leven. Dat we broeders en zusters zijn van Hem, is een geschenk van zijn kant, namelijk dat we kinderen van God zijn, dat we in geloof met ons gebed tot de levende Heer mogen komen, bij Hem mogen binnen lopen, dat is zijn geschenk aan ons van Pasen en Pinksteren.

Er is vandaag -vanuit de viering van de eucharistie- ook gelegenheid om het allerheiligst Sacrament te aanbidden. Op steeds meer plekken in parochies van ons land zien we dat mensen de Heer in de aanbidding van het sacrament gezelschap houden en hun leven met de aanwezige Heer willen delen, hun vreugde en verdriet. Wat is het goed dat we het geschenk van de Heer aannemen, elke dag opnieuw. Dat we Hem vragen om ons in de communie op te bouwen en om ons bij de les te houden in geloof, hoop en liefde.

Ook vandaag vraagt de Heer die onze gastheer en ons voedsel is: Wat heb jij Mij in antwoord op mijn liefde te bieden? Wat heb jij Mij te zeggen met jouw gaven en talenten? Denk je aan Mij, hoor je bij Mij, wil je van Mij leren en ben je bereid in Mijn Naam elkaar te dragen in de gemeenschap van de Kerk, elkaar het woord van God aan te reiken en woorden van verzoening te spreken en vergeving aan te zeggen?

Dat het vieren van de eucharistie een bron en hoogtepunt is, betekent dat we van hieruit door de levende Heer worden gezonden. We worden gezegend en gezonden om -gesterkt met de grote gaven van de Heer- op weg te gaan (Cf. Johannes 15, 16).

Hij laat ons nooit in de steek. In antwoord mogen wij op onze beurt bij Hem blijven. En als dat lukt, is zelfs dát een geschenk van de Heer, een 'coproductie' met de heilige Geest, waardoor ons verlangen -met zijn hulp-werkelijkheid kan worden.

Moge de levende Heer Jezus met zijn genade, heel bijzonder in deze mis met de gaven van zijn Lichaam en Bloed en zijn vrede, ons helpen om trouw te blijven aan ons geloof, om standvastig te zijn in de hoop en elke keer weer te vertrouwen op zijn liefde die in onze woorden en daden hoorbaar en zichtbaar moet zijn. Amen.

INLEIDING

van Mgr. Dr. J.H.J. van den Hende bij de Sjofar-bijeenkomst, Rotterdam 23 januari 2015, en bij de Parochiedag, Den Haag 7 februari 2015, ‘De betekenis van Laurentius voor het dienstwerk in het bisdom Rotterdam’

De heilige diaken Laurentius is patroonheilige van het bisdom Rotterdam. In 1955 heeft paus Pius XII bepaald dat Laurentius patroonheilige zou worden van het bisdom. De paus koos voor het bisdom Rotterdam voor diaken Laurentius als patroonheilige, omdat hij vanouds al de patroonheilige was van de stad Rotterdam. Het bisdom Rotterdam werd opgericht op 2 februari 1956, tegelijkertijd met het bisdom Groningen. We vieren van 15 november 2014 tot en met 2 februari 2016 een Laurentiusjaar als bisdom. Dus als we het Laurentiusjaar voltooien, op 2 februari 2016, vieren we het 60-jarig jubileum van het bisdom. Zo bezien, is het Laurentiusjaar het vervolg op het Jaar van het Geloof en het thema Daden van Liefde en tegelijkertijd de opmaat naar het diocesane jubileumjaar 2016.

De heilige Laurentius betekent voor ons een bijzondere band met de Kerk van Rome, omdat Laurentius diaken was in de stad Rome. Op basis van levensbeschrijvingen van hem concludeert men dat hij ongeveer in het jaar 225 is geboren. Zijn sterfjaar is preciezer bekend, namelijk 258. In dat jaar is de heilige Laurentius de marteldood gestorven. Hij is 33 jaar geworden. Dat mag een gelijkenis met onze Heer Jezus Christus zijn.

Laurentius was diaken in Rome, maar is geboren in Spanje. Laurentius kwam naar Rome en is onder paus Sixtus werkzaam geweest als diaken. Diaken Laurentius is daarmee een bijzondere heilige voor onze stad, waar zoveel mensen hun geboortegrond elders hebben gehad, en ons bisdom. We hebben in de persoon van St. Laurentius dus eigenlijk een patroonheilige die als migrant zijn plek had gevonden als diaken van de Kerk in de multiculturele stad Rome.

Er waren zeven diakens in Rome. Historisch bronnen zeggen dat paus Fabianus, de voorganger van paus Sixtus, de stad in zeven districten had

verdeeld.³ Zeven regio's in de grote stad Rome, destijds een smeltkroes van culturen en mensen, om op een goede manier de armen en de weduwen en wezen nabij te zijn. Elke regio stond onder leiding van een diaken. Zo waren er zeven diakens en Laurentius was de 'eerste' onder hen, de belangrijkste. Hij was wat men in de vierde eeuw een 'aartsdiaken' zou gaan noemen. Hij was bijzonder toegerust om econoom van de bisschop te zijn, hij beheerde de schatten, de gelden van het bisdom.

Dat is ook wat je afgebeeld ziet in het Laurentiusraam van onze kathedrale kerk in Rotterdam. In het linker gedeelte van het raam reikt de paus een geldbuidel uit aan Laurentius. De diaken Laurentius krijgt de geldbuidel overhandigd van de bisschop, als teken van het kapitaal van de Kerk van Rome dat hij als diaken moest beheren.

Die zeven diakens zijn niet een uitvinding van de Romeinse Kerk. De aanstelling van diakens heeft zijn oorsprong in het Nieuwe Testament. In de handelingen van de Apostelen wordt geschreven over de aanstelling van diakens:

“In die tijd, toen het aantal leerlingen steeds toenam, begonnen de Hellenisten tegen de Hebreëen te morren, omdat bij de dagelijkse ondersteuning hun weduwen achtergesteld werden. De twaalf riepen nu de leerlingen in vergadering bijeen en zeiden: ‘Het past niet dat wij het woord Gods verwaarlozen door de zorg voor de ondersteuning. Ziet dus uit, broeders, naar zeven mannen uit uw midden, van goede faam, vol van geest en wijsheid. Hen zullen wij dan met dit ambt bekleden, terwijl wij onszelf zullen blijven wijden aan het gebed en de bediening van het woord.’ Dit voorstel vond instemming bij de gehele vergadering en zij kozen Stefanus, een man vol geloof en heilige geest, Filippus, Próchorus, Nikánor, Timon, Parmenas en Nikolaüs, een proseliet uit Antiochië. Deze werden aan de apostelen voorgedragen, die na gebed hun de handen oplegden.” (Handelingen 6, 1-6)

We lezen in deze perikoop dat de dagelijkse dienst van de ondersteuning tekortschoot. Er was sprake van ongelijkheid die ontstaan was tussen het

3 W. Plochl, *Geschichte des Kirchenrechts*, Band 1 *Das Recht des ersten Christlichen Jahrtausends*, Wenen (1959) 65-67; F. Claeys-Bouuaert, *Diaconie* in: R. Naz, *Dictionnaire de Droit Canonique* tome IV, Parijs (1949) 1196-1198.

Hebreeuws en het Grieks sprekende deel van de vroege Kerk bij de dagelijkse zorg voor de weduwen. De Hebreeuws sprekende weduwen hadden blijkbaar een goede dagelijkse ondersteuning en de Grieks sprekende weduwen niet. Exegeten discussiëren soms over de vraag of er mogelijk al eerder Hebreeuws sprekende diakens zouden zijn aangesteld.⁴ Hoe dan ook, deze tekst in het boek Handelingen is de enige in het Nieuwe Testament, waar je kunt lezen dat er een overdracht plaatsvindt van de apostelen aan diakens door gebed en handoplegging.⁵

Paus Benedictus XVI schrijft in zijn encycliek *Deus Caritas Est* (2005) aangaande deze tekst uit het boek Handelingen: “Door het instellen van deze groep van zeven diakens was de diakonia -de dienst van de gemeenschappelijk, ordelijk beoefende naastenliefde- in de basisstructuur van de Kerk zelf verankerd.”⁶

De taak van de diakens wordt in de Nederlandse Willibrordvertaling de ‘dienst van de ondersteuning’ genoemd, maar letterlijk staat er in het Grieks: de ‘dienst van de tafels’ (diakonein trapezais). Het betreft de tafels van de armen en de kleinen. Het gaat om het verdelen in de christengemeenschap van de goederen naar ieders behoefte. Dat wil zeggen dat “in de gemeenschap van de gelovigen er geen armoede mag bestaan in de zin dat iemand verstoken is van de goederen die voor een menswaardig bestaan noodzakelijk zijn.”⁷

4 P. Haneveer, *Beheerders van Gods Geheimen*, Brugge/Utrecht (1962) 148-153; J. Munck, *The Acts of the Apostles, The Anchor Bible* vol. 31, New York (1967) 57: “There were presumably representatives of both groups among the seven, of which the best-known members, Stephen and Philip, may very well have been Hebrews.”

5 G. Müller (ed.), *Der Empfänger des Weihesakraments*, Würzburg (1999) 39: “Historisch durfte es sich um das Leitungsgremium der Hellenistischen Gemeinde in Abhängigkeit von den Aposteln gehandelt haben. Seit Irenaus von Lyon (Adv. Haer. I 26, 3) sieht die Überlieferung hierin den Ursprung der sakramentalen Diakonatsstufe”; NB. Of het hier gaat om de instelling van het diaconaat als zodanig is maar de vraag, zie: G. Müller (Hg.), *Der Diakoniat - Entwicklung und Perspektiven. Studien der Internationalen Theologischen Kommission zum sakramentalen Diakoniat*, Würzburg (2004) 19.

6 Paus Benedictus XVI, Encycliek *Deus Caritas Est* (2005) n. 21. Nederlandse vertaling: SRKK, *Kerkelijke Documentatie* (2006) 1-36.

7 *Deus Caritas Est* n. 20.

De apostelen zagen dat het gebed en de verkondiging van het woord belangrijk waren en niet verwaarloosd mochten worden, maar dat deze voornaamste opdracht evenmin ten koste mocht gaan van de verkondiging in daden van liefde: het dienstwerk van de ondersteuning.

Op meerdere plaatsen in het boek Handelingen wordt verteld dat er een verdeling plaatsvond naar ieders behoefte (Handelingen 2, 42-46) en dat er werd uitgedeeld naar ieders behoefte (Handelingen 4, 32-35).

De diaken, ‘diakonos’, is een dienaar. Diakens werden aangesteld voor de dienst aan de armen. Zij zorgden dus voor de diaconie en de apostelen voor het woord. Maar de diakens deden de diaconie niet alleen. Je kunt niet zeggen dat je de diaconie uitsluitend aan de diakens over mag laten. “De naastenliefde, verankerd in de liefde tot God, is op de eerste plaats een opdracht aan iedere individuele gelovige, maar ook aan de gezamenlijke kerkelijke gemeenschap, en wel op alle niveaus, van de lokale gemeenschap [...] tot aan de universele Kerk.”⁸

Je kunt het diaconaat derhalve niet exclusief koppelen aan de diakens. Het is een verantwoordelijkheid voor de gemeenschap van de Kerk als zodanig. De Griekse woorden ‘diakonein’ en ‘diakonia’ worden in het Nieuwe Testament vaker gebruikt voor de materiële ondersteuning (Handelingen 11, 27-30, Handelingen 12, 25). Het was een christelijke overtuiging om elkaar te ondersteunen. In de tweede brief aan de christenen van Korinte geeft Paulus aan dat de christenen van Macedonië wilden deelnemen aan de ondersteuning van de heiligen, d.w.z. de gelovigen, en dat zij zelfs wilden bijdragen boven hun eigen vermogen (2 Korintiërs 8, 4). Dus niet geven van wat er overbleef op de begroting in de gemeente van Macedonië. Er werd een bijdrage gegeven, ook als men niet veel had. Dat wil zeggen: *koinoonia* van goederen ten teken van *koinoonia* van geest en hart. Het gemeenschappelijk leven (*koinoonia*) van geest en hart, uitte zich in daden van liefde, in de geleefde praktijk van de dienst van de tafels.

Dus voor de inzet van de diakens geldt, dat die belangrijk is, maar dat ook de christelijke gemeente als zodanig diaconaal is. We mogen de diaconie niet exclusief neerleggen bij de diakens, maar de gemeenschap van de Kerk is als

8 *Deus Caritas Est* n. 20.

geheel geroepen om betrokken te zijn bij de dienst van de armen. Anderzijds moeten we ervoor waken dat de diakens niet worden beperkt tot de taak van de bedeling en de ondersteuning. Over de diaken Stefanus staat immers in Handelingen 6 dat hij grote wondertekenen doet en met vurigheid getuigt van Christus, voordat hij de marteldood sterft door steniging (Handelingen 6, 8). En de diaken Filippus verkondigt het woord van Jezus. Wanneer een hoveling in een reiskoets voorbij komt en leest over de lijdende dienstknecht die als een lam naar de slachtbank wordt geleid (Jesaja 53), is het de diaken Filippus die de tekst uitlegt en Jezus, de gekruisigde en verzezen Heer, verkondigt. En dan zegt de eunuch in de koets: ik wil gedoopt worden, wat is daar op tegen? (Handelingen 8, 26). En Filippus preekte ook in andere steden (Handelingen 8, 5 en 8, 40).⁹ Dus: diakens hebben de zorg voor diaconie, maar niet exclusief. Ze hebben ook hun aandeel in de verkondiging en de bediening van de doop.

Het diaconaat was een onderscheiden taak. De apostel Paulus en Timoteus schrijven aan de christenen van Filippi de volgende aanhef: “Aan alle heiligen in Christus Jezus te Filippi met hun episkopen en diakens” (Filippenzen 1, 1). Het ambt van diaken zal zich nog verder ontwikkelen, maar het begin ligt in de Schrift en de vroege Kerk.

Als je het Griekse woord opzoekt, is ‘diakonos’ vooral een tafeldienaar. Een tafeldienaar kan iemand zijn die eten aandraagt, maar het kan ook iemand zijn die een scherp oog heeft voor wie genoeg te eten heeft en wie niet. Iemand dus die moet zorgen voor een goede verdeling. De dienaar in Christus’ Naam is een tafeldienaar van de tafel van de armen. De apostel Paulus schrijft in zijn eerste brief aan de christenen van Korinte dat het niet goed is dat sommigen in de christengemeente volop te eten hebben en anderen tekortkomen, terwijl men als christenen wel samen de Maaltijd des Heren (de eucharistie) viert (1 Korintiërs 11, 20-22).

Diaken Laurentius was een ‘tafeldienaar’ dus die zorgde voor een goede verdeling en ondersteuning met het oog op de armen en de kleinen. Als diaken gaf hij in Rome zijn ogen de kost: waar komt men tekort, waar houdt men de hand op, omdat men het anders niet redt? In het evangelie neemt dienstbaarheid een belangrijke plaats in. Een bijzondere tekst waar ook

9 R. Ronzani, *Apostolic Ministry. The Sacrament of Holy Orders*, Nairobi (2010) 46.

gesproken wordt over deze dienstbaarheid is Matteüs 20, 26: “Wie onder u groot wil worden, moet dienaar (diakonos) van u zijn en wie de eerste wil zijn moet slaaf van u wezen.”

In Christus' Naam was diaken Laurentius dienstbaar aan en in de Kerk van Rome. Hij had het beheer van de goederen en zorg voor de kostbaarheden. Hij had zorg voor de financiën, voor de ondersteuning van de armen en de kleinen en hij was een man van gebed en liturgie. Je ziet dat afgebeeld aan de rechterkant van het reeds genoemde Laurentiusraam in de kathedraal. De bisschop reikt diaken Laurentius -die gekleed is in dalmatiek- de kelk aan. In de iconografie wordt de heilige Laurentius soms ook afgebeeld met een kelk met daarin geldstukken.¹⁰ Dat is misschien een wonderlijke combinatie, maar laat Laurentius zien als diaken die het geld beheert en aan de tafel van de Heer dient. Daarmee is aangegeven dat de dienst aan het altaar in de viering van de eucharistie leidt tot de dienst aan de naaste, de naastenliefde. De diaken ondervindt in de eucharistie wat de liefde van God tot het uiterste vermag, en hij mag deze liefde delen met de armen en de weduwen en de wezen. De dienst aan de tafel van de eucharistie en de tafel van de armen horen bij elkaar.

In het kader van de heilige diaken Laurentius en zijn laatste dagen wil ik in het kort de situatie van zijn levensverhaal schetsen. Het waren moeilijke tijden voor de christenen van Rome. Keizer Valerianus had niet zozeer een negatieve kijk op de christenen, maar hij was aangetrokken door het geld van de christenen. De christenvervolging door keizer Valerianus lijkt dus niet zozeer op christenhaat, maar op geldzucht gebaseerd te zijn. Het verhaal wordt verteld dat de bisschop van Rome, paus Sixtus, in de catacomben de liturgie vierde en daar werd overvallen en gearresteerd door soldaten van de keizer. Dat gold voor bisschop Sixtus en voor zijn diakens, waaronder ook Laurentius. De bisschop en een aantal diakens zijn meteen van het leven beroofd. Laurentius niet. Het verhaal zegt dat zodra bisschop Sixtus werd afgevoerd Laurentius hem zag en tegen hem zei: “Vader, waar gaat u heen zonder uw zoon?” Waarop Sixtus tegen Laurentius zei: “Zorg alsjeblieft voor de schatten van de Kerk en over drie dagen zul jij me volgen.” De soldaten hebben die opdracht van de paus aangaande de ‘schaten van de

10 E. Kirschbaum (cs), *Lexikon der Christlichen Ikonographie* Band 7, Freiburg in Breisgau (1974/1990) 374-380.

Kerk' opgevat als belangrijke informatie voor de keizer. Ze hebben diaken Laurentius daarop laten leven om die schatten over te kunnen dragen aan de keizer. De legendes geven aan dat Laurentius de keizer vraagt: "Geef me een paar dagen." Andere teksten geven aan dat hij zegt: "Geef me een paar karren mee." En na drie dagen zou hij de mensen op die karren naar de keizer hebben gebracht: de weduwen en de wezen en de armen. De keizer is verbaasd en diaken Laurentius zegt: "Zie hier de schatten van de Kerk." Immers, de mensen zijn kostbaar in Gods ogen, hoe zwak en kwetsbaar ook.

Nadien is de heilige Laurentius ook ter dood gebracht. Hij werd eerst geslagen en toen geroosterd. Volgens een legende zegt hij: "Draai me om, want deze kant is gaar." Naar aanleiding van deze gruwelijke marteling en vuurdood zei paus Leo de Grote in een preek: "Door de vlammen kon de vlam van Christus' liefde niet overwonnen worden, en kouder was het vuur dat van buiten brandde dan dat wat van binnen gloeide." Met andere woorden: het vuur van zijn liefde voor Christus heeft Laurentius geholpen om het vuur van de marteldood te doorstaan.¹¹ De heilige diaken Laurentius heeft met zijn leven getuigenis afgelegd van het geloof dat de mensen die klein zijn kostbaar zijn in Gods ogen.

Het is belangrijk om de diaconale overtuiging en inzet van Laurentius te verbinden met de Schrift. Het diaconaat heeft immers zijn wortels in het Nieuwe Testament, zoals we hebben gezien, zoals ook de naastenliefde haar wortels heeft in de Schrift. We komen het woord 'dienaar' in het Nieuwe Testament vaak tegen. Christus zegt: "Ik ben niet gekomen om gediend te worden maar om te dienen" (Matteüs 20, 28). En bij het Laatste Avondmaal geeft Johannes aan dat de Heer een slavendienst verrichtte, nl. dat Hij de voeten van de leerlingen waste en dienaar was. Dienaar zijn is belangrijk als je Jezus wil navolgen. "Ik ben gekomen om te dienen en Ik heb een voorbeeld gegeven, opdat gij ook zo zult handelen," zegt Jezus (Johannes 13, 3-17). In de Goede Week lezen we over de instelling van het priesterschap en de eucharistie én over de instelling van de voetwassing. Dat laatste staat voor het door liefde komen tot naastenliefde, zoals de Heer heeft voorgedaan. Een

11 Paus Leo de Grote, *Sermo 84*. Nederlandse vertaling in: F. Vromen, *Paus Leo de Grote, Preken voor het Liturgisch Jaar Varii* (Oosterhout 1961) 78-82. De preek wordt geciteerd door Paus Benedictus XVI, *Preek in de basiliek San Lorenzo in Rome bij gelegenheid van de 1750ste jaardag van het martelaarschap van de heilige Laurentius* (30 november 2008).

dienaar staat niet boven zijn heer en een gezant niet boven degene die hem gezonden heeft. Christus de Heer wast als leraar de voeten om te laten zien dat dat hoort bij de verkondiging en de blijde boodschap van het evangelie. Als een les en een aansporing. Je staat niet boven de Heer. Als je verkondigt, doe het als dienstknecht.

Als het gaat over naastenliefde in de Schrift, denk dan ook aan het dubbelgebod van de liefde, dat we geroepen zijn God te beminnen en de naaste (Matteüs 22, 37-39). Waarachtige liefde voor God en waarachtige liefde tot de naaste. En denk aan Matteüs 25 over de werken van barmhartigheid (Matteüs 25, 35-45). We dienen en hebben oog voor de naaste vanuit ons geloof, want: “Al wat jij gedaan hebt voor een van de geringsten van mijn broeders hebt jij voor Mij gedaan.” Jezus identificeert zich met de armen. Paus Fabianus en paus Sixtus hebben geweten dat Jezus zich met de armen identificeert. Dienst aan de armen is geen taak die erbij komt, maar die hoort bij de verkondiging van het evangelie. Kortom het hoort bij onze opdracht als Kerk.

Zo geeft de Jakobusbrief aan: als je gelooft, heb je te voorzien in de noden van iemand die voor je staat (Jakobus 2, 14-17). Waar het gaat om de liefde in dienst van de Heer kunnen we niet stil zitten: “Wat liefde is, hebben wij geleerd van Christus: Hij heeft zijn leven voor ons gegeven. Dus zijn ook wij verplicht ons leven te geven voor onze broeders. Hoe kan de goddelijke liefde blijven in een mens die geld genoeg heeft, en toch zijn hart sluit voor de nood van zijn broeder? Kinderen, wij moeten niet liefhebben met woorden en leuzen maar met concrete daden” (1 Johannes 3, 16-18). Dat brengt ons weer bij daden van liefde, die voortkomen uit liefde en geloof in Christus. Kijkend naar Laurentius zien we die aspecten bij elkaar: een groot geloof in Christus en een grote toewijding aan daden van liefde. Laurentius houdt geloof en daden van liefde bijeen in zijn leven en zijn toewijding.

Laurentius is een martelaar. Dat is een wat beladen woord in onze tijd. Maar het martelaarschap, waar Laurentius van getuigt, is een martelaarschap, waarin je jezelf geeft, zoals Jezus zichzelf geeft. Dat betekent niet dat je de dood verheerlijkt of mensen het leven afneemt, maar dat je de dood aanvaardt als gevolg van je geloofsgetuigenis, dat je gelooft dat de dood op deze manier vruchtbaar is (cf. Matteüs 10, 38-39; Marcus 8, 34-35; Johannes 12, 24-26), en dat God ons vasthoudt door de dood heen. Christus is de gekruisigde en verzen Heer die is opgestaan uit de dood. En als Laurentius zijn leven

geeft, is dat een bekroning. Hij zegt dan dat hij altijd zijn leven heeft willen geven. Het is een getuigenis van iemand die de liefde van Christus tot het uiterste volhoudt.

Elk jaar op 10 augustus viert de Kerk de feestdag van Laurentius. Er zijn twee Schriftlezingen die bij deze dag horen. De eerste lezing is uit de tweede brief aan de christenen van Korinte (2 Korintiërs 9). Paulus schrijft: “Wie overvloedig zaait zal overvloedig oogsten” (2 Korintiërs 9, 6). In zekere zin is God zelf de zaaier die royaal heeft geschonken. Wij zaaien en geven van wat we ontvangen hebben. En als je dan alles kwijtraakt of verliest, zul je delen in Gods overvloed. Het evangelie volgens Johannes spreekt over de graankorrel die in de aarde moet vallen en sterven en die vrucht voortbrengt (Johannes 12, 24-25). Wie zijn leven verliest, zal het winnen. Deze twee schriftteksten zijn heel prachtig gekozen voor de feestdag van Laurentius. Laurentius zaait van wat hij ontvangen heeft en geeft zijn leven om vruchten voort te brengen die blijvend zijn.

In de encycliek *Deus Caritas Est* besteedt paus Benedictus XVI een uitgebreide passage aan de heilige Laurentius:

“Wat Rome betreft is er gedocumenteerd bewijsmateriaal voor diaconieën vanaf de 7de en 8ste eeuw; maar de actieve zorg voor de armen en de noodlijdenden, volgens de beginselen van het christelijk leven die in de Handelingen van de Apostelen uit de doeken zijn gedaan, hoorde vanzelfsprekend al daarvoor en van meet af aan heel wezenlijk tot de Kerk van Rome. Deze opdracht heeft in de gestalte van diaken Laurentius († 258) zijn levende uitdrukking gevonden. De dramatische voorstelling van zijn marteldood was de heilige Ambrosius († 397) al bekend, en toont ons in haar kern zeker de authentieke gestalte van de heilige. Hem was als verantwoordelijke voor de Romeinse armenzorg na de arrestatie van zijn medebroeders en van de paus nog wat tijd gelaten om de schatten van de Kerk te verzamelen, om ze bij de wereldse instanties te bezorgen. Laurentius verdeelde de beschikbare middelen onder de armen en stelde deze aan de machthebbers voor als de ware schat van de Kerk. Wat men ook moge denken van de historische zekerheid van dergelijke details - Laurentius blijft in de Kerk herdacht worden als een grote representant van de kerkelijke liefde.” (*Deus Caritas Est*, nr. 23)

Met deze heilige mogen wij op weg gaan als Kerk van Rotterdam. Hij is van grote betekenis voor ons nu. We worden door hem steeds opnieuw eraan herinnerd dat diaconie, geworteld in Christus, een levende opdracht moet blijven. We kunnen er op toezien of we werkelijk in dat voetspoor verder gaan. We moeten bidden, verkondigen en liturgie vieren én we moeten zorgen voor een netwerk van liefde, dat mensen in aanraking brengt met de liefde van Christus. Als we op die manier als Kerk verder kunnen gaan, dan kan dat zelfs bij kerkelijke krimpscenario's niet zonder vrucht blijven.

We zijn wereldwijd begonnen met het Jaar van het Geloof (2012-2013) en toen volgde in ons bisdom het Jaar van Daden van Liefde (2013-2014). Geloof en liefde horen bij elkaar. Paus Benedictus XVI geeft aan in zijn schrijven *Porta Fidei*: geloof en liefde veronderstellen elkaar, want als je de nood ziet, kun je vanuit de liefde handelen. En als je vanuit de liefde handelt -want reken maar die dienst valt niet mee en vraagt lange adem- wat is het dan goed te weten dat de Heer je zendt en steunt. We moeten de twee themajaren die we hebben gehouden verbinden met elkaar. En juist in het leven van Laurentius komt die verbinding tot stand. Geloof in de Heer en zorg voor de naaste is een opdracht. Een betere opmaat tot zestig jaar bisdom Rotterdam kunnen we eigenlijk niet hebben.

Vijf punten, tot slot, die van belang zijn voor het bisdom Rotterdam vanwege onze patroonheilige de diaken Laurentius. Als we deze vijf punten met elkaar van harte koesteren, is dat een goede opmaat tot het jubileum dat we volgend jaar zullen vieren als bisdom.

Laurentius:

- 1) Laurentius was als diaken werkzaam in Rome.
Via de heilige Laurentius hebben we zo een heel directe band met Rome, met de wereldkerk. Het is belangrijk dat we die band levend houden en samen blijven optrekken in geloof. Laurentius nodigt ons uit de band met de wereldkerk als gemeenschap van liefde onder leiding van de paus in stand te houden en te bevorderen.
- 2) Laurentius werd geboren in Spanje, kwam naar Rome en ging daar in geloof aan het werk.
Hij is een migrant van elders die zijn geloof vruchtbaar maakt. Dit is belangrijk voor ons bisdom met zoveel migranten. Het is belangrijk dat katholieken ook in onze streken ervoor kiezen om bij de Kerk te

horen, en dat gelovigen van elders worden uitgenodigd om hier in de Kerk actief te zijn, in daden van liefde en de belijdenis van het geloof.

- 3) Laurentius hield het geloof in God en het doen van daden van liefde bij elkaar in zijn leven.

Wij mogen van Laurentius leren, dat we het geloof in Christus steeds daadwerkelijk verbinden met de dienst aan de medemens.

- 4) Laurentius had een levende band met Jezus Christus.

Vanuit zijn band met Christus, komt Laurentius tot een intense band met de naaste (die beeld van God is) in een volgehouden dienst aan de armen. Lenigen van nood begint met een levendige omgang met Christus (kijken met zijn ogen). Vanuit een hechte band met de Heer mogen ook wij dienstbaarheid leren in woord en daad.

- 5) Laurentius getuigde van het paasgeloof.

Laurentius volgde Jezus na, die zijn leven geeft. Jezus is gekruisigd en gestorven, maar opgestaan uit de dood. De martelaarsdood die Laurentius overkwam, is verbonden met het geloof in de verrijzenis, met het paasgeloof. Je leven geven zal zeker ook angst inboezemen, maar de dood is niet het einde maar een nieuw begin.

**DECREET
TOESTEMMING BETREFFENDE DE OPRICHTING VAN EEN
KLOOSTER VAN DE COMMUNITEIT VAN DE PUBLIEKE
VERENIGING VAN MARIA STELLA MATUTINA IN HET BISDOM
ROTTERDAM**

Toestemming betreffende de oprichting van een klooster van de gemeenschap van de publieke vereniging van Maria Stella Matutina in het bisdom Rotterdam.

Overwegende,

dat het religieuze leven een eigen specifiek charisma betekent in de Kerk als gemeenschap van geroepenen (Lumen Gentium 43-47);

dat de aanwezigheid van religieus leven in het bisdom Rotterdam als een rijkdom beschouwd moet worden;

Gezien,

- de goedkeuring d.d. 17 juni 2014 van de prefect van de Romeinse Congregatie voor de Instituten van het Gewijde Leven en de Sociëteiten van het Apostolisch Leven, kardinaal João Braz de Aviz, aan de leden van de voormalige vereniging HH. Johannes en Dominicus een nieuwe publieke vereniging van christengelovigen op te richten;

- de goedkeuring van de statuten en de oprichting d.d. 25 juli 2014 door de bisschop van San Sebastián, Mgr. José Ignacio Munilla, van de publieke vereniging van christengelovigen (c.c. 312 par. 1. 3° en 313; zie ook 314 en 116) met de bedoeling t.z.t. een instituut van godgewijd leven te worden;

- de aanbeveling d.d. 25 juli 2014 van de bisschop van San Sebastián, Mgr. José Ignacio Munilla, ter zake de vestiging van de zusters in het bisdom Rotterdam;

- het verzoek d.d. 15 januari 2015 van de algemeen overste zuster Marie Nadia Kerr om een gemeenschap van de publieke vereniging van de zusters van Maria Stella Matutina (Maria Morgenster) te mogen vestigen te Dordrecht in het bisdom Rotterdam.

Geef ik toestemming,

om een gemeenschap op te richten (c. 608. 1) van de publieke vereniging van christengelovigen van de zusters van Maria Stella Matutina te Dordrecht in het bisdom Rotterdam.

Rotterdam, 25 maart 2015

Hoogfeest van Maria Boodschap

+ J.H.J. van den Hende
bisschop van Rotterdam

Dr. F.J. Vermeulen
kanselier

JAAROVERZICHT

pastorale personeelsmutaties 2014

Wijdingen

Er was één wijding tot priester:

B.S. Bosma (15 november)

Er waren twee wijdingen tot permanent diaken:

J.P.H.M. van Adrichem (15 november)

I.P.J. Osseweijer M.Ed (15 november)

Er was één wijding tot transeunt diaken:

G.A.C. van Paassen (15 november)

Eerste benoemingen en aanstellingen

priester/ regulier

K.E. Deku SVD (parochie)

diakens:

Geen

pastoraal werkers m/v:

Mw. N. de Hoop-Muller (zorg)

Mw. drs. J. van Heel (justitie)

Emeritaat en pensioen

priester:

R.G.A. Kurvers

diakens:

Geen

pastoraal werkers m/v:

Mw. P.M.E. Hogervorst-van Kampen

W. Lemmens

Overleden

bisdompriesters:

J.C. Oosterwijk (6 januari)

N. van Paassen (8 februari)

J.W.M. Nijman (12 februari)

B.J. van Bommel (30 juli)

M.E.H. Oostdam (6 augustus)

J.M.A. Hilgersom (6 november)

Mr. C. Stam (5 december)

permanent diaken:

A.J.C. van Aerde (19 december)

BENOEMINGEN EN ONTSLAGEN

1 januari 2015

Mevrouw A.J.M. van der Valk, benoeming voor een eerste periode van vijf jaar tot lid van de Raad voor Economische Aangelegenheden van het bisdom Rotterdam.

Ir. J.A.G. Bekkers, benoeming voor een eerste periode van vijf jaar tot lid van de Raad voor Economische Aangelegenheden van het bisdom Rotterdam.

M.R. Lobo SVD, benoeming tot lid van het pastoraal team van de parochie De Vier Evangelisten te Den Haag.

Dr. Ir. J.P.F. Glas, benoeming tot moderator van de parochiefederatie HH. Clara en Franciscus te Langeraar e.o.

Drs. A.L. Langerhuizen, benoeming tot pastoor van de parochie Maria Sterre der Zee te Den Haag.

Dr. A.J.M. van der Helm. Benoeming tot lid van het pastoraal team van de parochie Maria Sterre der Zee te Den Haag.

J.J.E. Rivadeneira Aldás, benoeming tot lid van het pastoraal team van de parochie Maria Sterre der Zee te Den Haag.

A.T.M. van Berkel, benoeming tot lid van het pastoraal team van de parochie Maria Sterre der Zee te Den Haag.

Drs. J.A.J. Eijken, goedkeuring en kerkelijke zending als pastoraal werker in de parochie Maria Sterre der Zee te Den Haag.

Mevrouw M.P. Witteman-Bom, goedkeuring en kerkelijke zending als pastoraal werkster in de parochie Maria Sterre der Zee te Den Haag.

Mevrouw E.M. Geelen, goedkeuring en kerkelijke zending als pastoraal werkster in de parochiefederatie St. Franciscus, tussen duin en tuin te Honselersdijk e.o.

Mevrouw drs. M. van Weerden, eervol ontslag en ontheffing van de kerkelijke zending als geestelijk verzorgster in het IJsselland ziekenhuis te Capelle aan den IJssel.

Mevrouw drs. M.T.J.M. Roosen, eervol ontslag en ontheffing van de kerkelijke zending als geestelijk verzorgster in het verpleeghuis Laurens, locatie Antonius Binnenweg te Rotterdam.

C.J.M. Biesjot, eervol ontslag als lid van het pastoraal team van de parochiefederatie Rotterdam Rechter Maasoever te Rotterdam e.o.

Mevrouw drs. M.K.M.A. Falke-de Hoogh, eervol ontslag en ontheffing van de kerkelijke zending als pastoraal werkster in het Vicariaat Merenwijk te Leiden.

C. Hibon CSJ, eervol ontslag als lid van het pastoraal team van de parochie H. Jacobus de Meerdere te Den Haag.

J.F. de Rooij SCJ, eervol ontslag als administrator van de parochie H. Ignatius van Loyola te Den Haag.

Mevrouw M.A.E. Hoogervorst-van der Leeuw, met terugwerkende kracht met ingang van 1 december 2014 tot lid van de diocesane bezoekgroep emeriti.

12 januari 2015

Drs. H.J. Steneker, eervol ontslag als coördinator en lid van de Stuurgroep Pastoraat.

G.Th.J. Lansbergen, eervol ontslag als lid van de Stuurgroep Pastoraat.

Mevrouw B.M.M. Teule-Paus, eervol ontslag als lid van de Stuurgroep Pastoraat.

Mevrouw drs. N.H.M. van Spelde-Janssen, eervol ontslag als lid van de Stuurgroep Pastoraat.

Drs. Chr.M. Nolet, benoeming tot lid en secretaris van het bestuur van DePaGeZo voor een tweede termijn van vier jaar.

14 januari 2015

Drs. J.H.M. Maasen, eervol ontslag als coördinator en lid van de Stuurgroep Dienen.

J.P.J. Zijerveld, eervol ontslag als lid van de Stuurgroep Dienen.

Drs. Ir. H.J. Berbee, eervol ontslag als lid van de Stuurgroep Dienen.

Drs. C.L.J.M. van Beuningen, eervol ontslag als lid van de Stuurgroep Dienen.

N. van Jaarsveld, eervol ontslag als lid van de Stuurgroep Dienen.

L.P.E. Lieverse, eervol ontslag als lid van de Stuurgroep Dienen.

Mevrouw Dr. C.F.A. van Wesenbeeck, eervol ontslag als lid van de Stuurgroep Dienen.

Mevrouw G.A.M. Willers-van Oostwaard, eervol ontslag als coördinator en lid van de Stuurgroep Leren.

A.M. van Aarle, eervol ontslag als lid van de Stuurgroep Leren.

Mevrouw P.C.M. Feijen-Redegeld, eervol ontslag als lid van de Stuurgroep Leren.

Mevrouw J.J.M. de Boer-Jacobs, eervol ontslag als lid van de Stuurgroep Leren.

J.C. van Dongen, eervol ontslag als adviseur van de diocesane werkgroep oecumene.

A.J.G. Dronkert, eervol ontslag als adviseur van de diocesane werkgroep oecumene.

Dr. P. van Veldhuizen, benoeming tot adviseur van de diocesane werkgroep oecumene voor een eerste periode van vier jaar.

J. Asa SVD, benoeming tot lid van het pastoraal team van de parochie Maria Sterre der Zee te Den Haag.

28 januari 2015

Mevrouw drs F.E. Wout, benoeming tot lid van de Bisschoppelijke Brielse Commissie voor een eerste periode van vier jaar.

I.P.J. Osseweijer M.Ed., benoeming tot lid van de Bisschoppelijke Brielse Commissie voor een eerste periode van vier jaar.

1 februari 2015

Mevrouw M.A.E. Hoogervorst-v.d. Leeuw, goedkeuring en kerkelijke zending als pastoraal werkster in het Vicariaat Merenwijk te Leiden.

Mevrouw drs. P. Kuperus-Glas, eervol ontslag als geestelijk verzorgster van de Stichting Ipse de Bruggen, locatie Landgoed Ursula te Nieuwveen.

Drs. J.A.H. van Wijk, goedkeuring en kerkelijke zending als geestelijk verzorger in Marente, locatie Bernardus te Sassenheim.

15 februari 2015

C.W. Burgering, benoeming tot diaken van de Diocesane Studentenparochie St. Catharina van Alexandrië voor de locatie Leiden (0,5 fte).

24 februari 2015

Mevrouw M.J. Ouwerkerk, benoeming tot adviseur van de diocesane werkgroep oecumene voor een eerste periode van vier jaar.

25 februari 2015

A.P.G.M. Peters OFM, eervol ontslag als lid van de Bisschoppelijke Brielse Commissie.

31 maart 2015

Mevrouw drs. A.Th.M. Beenakker-Voorn, tot lid van de diocesane bezoekgroep emeriti.

1 april 2015

Drs.ir. W.A. van Erp, benoeming van een tweede periode van vier jaar tot voorzitter en lid van het bestuur van de Diocesane Caritasinstelling.

Mr. J.C.F.M. Smulders, eervol ontslag als parochievicaris van de Parochie De Vier Evangelisten te Den Haag en benoeming tot lid van het pastoraal team van de parochiefederatie St. Franciscus, tussen duin en tuin te Honselersdijk e.o.

13 april 2015

W.B. Mudde MA, goedkeuring en kerkelijke zending als geestelijk verzorger in het verpleeghuis Laruens, locatie Huize St. Petrus te Berkel en Rodenrijs.

24 april 2015

Mevrouw H.W. Kester-de Kievit, benoeming tot lid van de Bisschoppelijke Brielse Commissie voor een nieuwe periode van vier jaar.

30 april 2015

Mevrouw drs. A.L. van Wijk-de Vries, eervol ontslag en ontheffing van de kerkelijke zending als geestelijk verzorgster van het Verpleeghuis Leythenrode Leiderdorp.

30 juni 2015

W.P.J. van Paassen, eervol ontslag en ontheffing van de kerkelijke zending als pastoraal werker van het IPV-5 te Rotterdam-Oost, Ommoord-Zevenkamp, Capelle-, Krimpen- en Nieuwerkerk aan den IJssel.

VERSLAG VAN DE PRIESTERRAAD van het bisdom Rotterdam, 17 maart 2015 (2015-1)

Inhoudelijk gesprek: Tegen de globalisering van de onverschilligheid

Naar aanleiding van het gesprek over *Ad Gentes* (vijftig jaar geleden vanuit Vaticanum II gepubliceerd) worden drie wegen naar evangelisatie onderscheiden. Op de eerste plaats is dat de presentie: de Kerk moet present zijn waar de mensen zijn. Dat kan leiden tot ontmoeting en daardoor tot verkondiging: de Kerk getuigt van daden van liefde. Dat maakt mensen nieuwsgierig naar het christendom en zo ontstaat dialoog, die uit kan monden in de catechumenale fase naar opname in de Kerk. Veel missionaire initiatieven bevinden zich op het niveau van de presentie. Het niveau van het getuigen en de ontmoeting (het leren) maakt evenwel deel uit van cursussen, zoals de Alphacursus. In de catechumenale fase gaat men met de geloofsleerlingen op weg, opdat zij Christus leren kennen. In *Ad Gentes* leidt de missionering uiteindelijk tot het leren kennen van Christus en het met Hem verbonden raken door de sacramenten.

Al de verschillende fases zijn ook nodig. Presentie is een eerste fase: er zijn, dienstbaar, gastvrij en open. Pas dan komen verkondiging en leren aan de orde. Immers, als de Kerk present wil zijn, dan mogen we weten dat Christus al present is. Hoe kan de stap van fase twee naar fase drie worden gemaakt? Niet iedereen zal het hele traject doorlopen, maar desondanks is presentie nodig en moet de missie zichtbaar worden gemaakt. Stap twee kan veel meer bij de presentie betrokken worden. De Kerk is immers present namens Christus en het is daarom belangrijk om de gelovige motivatie ook uit te spreken. Ook een gedoopte mens kan hierdoor weer tot geloof komen. *Missio ad extra* veronderstelt *missio ad intra*. Je kunt immers de ander niet iets geven als je het zelf niet hebt. Hoe pakken we onze eigen missionaire opdracht aan? Nederland is intussen zelf een missieland geworden. Priesters uit voormalige missielanden komen naar de westerse wereld toe.

Parochianen verbinden hun werkzaamheden en activiteiten niet altijd met hun christelijke overtuiging. En goed doen wordt niet altijd verbonden met de overtuiging van waaruit dat goede gedaan wordt. Hebben wij zelf Christus nog nodig? Dat is de beginvraag. Doet de ander een appel op je geloof? Dat is de basis voor de verkondiging. Als gelovige moet je midden

in de samenleving staan. Terwijl christen zijn in ons land niet echt een maatschappelijke optie meer is; dit in tegenstelling tot het buitenland.

Er wordt een gebrek aan kennis en aan maatschappelijke relevantie geconstateerd. Het zou daarom moeten gaan om een authentiek en doordacht geloof. Het accent moet niet alleen op de presentie liggen, maar tevens op de inhoud. Er is veel behoefte aan gesprekken en aan mensen die het geloof voorleven. In de parochies zijn contacturen uren nodig met het oog op inhoudelijke presentie.

De leden van de Priesterraad delen enkele goede voorbeelden en positieve ervaringen.

In Vlaardingen is men begonnen met ‘zondag plus’: met een workshopprogramma voor volwassenen, jongeren en kinderen. Mensen hebben andere mensen nodig om mens te kunnen zijn. Mensen hebben op bepaalde momenten in hun leven contact met de parochie. Dan kun je, in de woorden van paus Franciscus, een “eiland van barmhartigheid” zijn. De eucharistie is belangrijk om een eiland van barmhartigheid te kunnen zijn. Als je beseft hoe dichtbij de Heer is in de eucharistie, als je je kunt warmen aan de liefde van Christus in de eucharistie, zie eens hoe Hij ons liefheeft, dan kun je niet anders dan dit uitdragen. Er zou daarom meer aandacht mogen zijn voor de eucharistie: welk appel doet Christus op jou, wat betekent eucharistie voor je leven? Eucharistie is van betekenis voor het missionaire leven en de missionaire dynamiek. Als parochies moeten we daar meer voor doen. Iedereen die de eucharistie ontvangt, zou iets van de aanwezigheid van Christus in de wereld moeten brengen. Gods liefde is er niet voor jou alleen, maar is om uit te delen.

In de parochie De Goede Herder heeft de pastoraal werker samen met de dominee een studieavond verzorgd voor leraren en directieleden van het katholiek basisonderwijs. Het ging om bouwstenen voor katholieke identiteit, die op een eerste avond verzameld waren en die een plek kregen in het kerkelijk jaar. Er was veel interesse voor deze bijeenkomst. Een dergelijke avond geeft vleugels en is een inhoudelijke impuls om docenten verder te brengen in de katholieke identiteit.

Op sommige plaatsen krijgt de huiskerk vorm, vergelijkbaar met Geloven Nu-groepen, maar op een meer basaal niveau. De groepen bestaan uit zes tot negen personen. Vanuit de liturgie wordt een thema gekozen om in gesprek te gaan. Het is ook mogelijk om te beginnen met een maaltijd en daarna met elkaar in gesprek te gaan over geloof en geloofsvragen. Er zijn ook groepen geloofsleerlingen, meest jongere mensen, waarin veel diepgang wordt ontmoet en veel vragen worden gesteld. Waar het gaat om missionaire presentie, spreekt de Priesterraad ook over de mensen die in zorginstellingen als vrijwilliger actief zijn. Zij zijn niet altijd in beeld. Maar het is evangelie op benen en niet alleen in hoofden en harten. Verder is bijvoorbeeld het oecumenisch inloophuis rond de Maria van Jessehof in Delft een voorbeeld van presentie in een geseculariseerde wereld. Mensen die constant beschikbaar zijn voor anderen. In Delft komen steeds meer mensen naar de eucharistieviering op zondagavond, vooral jongeren uit alle hoeken van de wereld. Ook de belangstelling voor het sacrament van boete en verzoening is groeiende, simpelweg door er te zijn. Het feit dat er een vast gezicht is telt mee als positieve opbouwende factor. Op de 24-uurs aanbidding voor de Heer, die op korte termijn gerealiseerd moest worden, kwamen veel mensen af.

VERSLAG VAN DE PRIESTERRAAD van het bisdom Rotterdam, 16 juni 2015 (2015-2)

Inhoudelijk gesprek: Heilig Jaar van de Barmhartigheid

De Priesterraad spreekt over *Misericordiae Vultus*; de pauselijke bul waarmee het Jaar van de Barmhartigheid wordt afgekondigd. De leden van de Priesterraad vinden dat de tekst prachtig is opgebouwd. Hij bevat diepe bronnen. De tekst heeft mooie Bijbelse wortels. Het doel van het Heilig Jaar van de Barmhartigheid is nog meer tekenen van het barmhartig handelen van de Vader. Dat is een mooie uitdaging!

De bronnen moeten verbonden worden met de sociale consequenties. De tekst besteedt veel aandacht aan het sacrament van boete en verzoening. Daarnaast gaat het ook om de geestelijke werken van barmhartigheid. Barmhartigheid en vergeving worden soms door elkaar gebruikt. De parabel van de barmhartige Samaritaan maakt duidelijk dat barmhartigheid meer is dan vergeving, want het slachtoffer is geen zondig mens.

De wapenspreuk van de paus luidt: *miserando atque eligendo*. De paus heeft ondervonden dat hij instrument is in Gods hand en dat hij uitgekozen is om Gods barmhartigheid te ondervinden. Dit roepingsverhaal van de paus klinkt in alles door en is te vergelijken met wat Paulus overkomt op de weg naar Damascus. Normaal gesproken staat er geen motto in het pauswapen. Dit motto is zijn levensmotto. De paus doet wat hij altijd heeft gedaan, alleen nu op een wereldwijde schaal. De directheid van de stijl is boeiend. De paus spreekt ons als ambtsdragers aan, constateert de Priesterraad, en houdt een spiegel voor. Het gaat derhalve om een bepaalde manier van Kerk zijn en pastoraal leiderschap.

Barmhartigheid ga je meer proeven naarmate je ouder wordt, zo lijkt. Gesignaleerd wordt dat A. Zegveld een artikel heeft geschreven over 'vergeven', dat verschenen is in het Benedictijns Tijdschrift. Vergeving begint met het besef van wat de ander jou heeft aangedaan. Je moet onder ogen zien wat dat aan haatgevoelens oproept. Vergeving is dan het afzien van het recht op vergelding. Het is noodzakelijk om de noden en de impact van de noden werkelijk onder ogen te kunnen zien om ook barmhartig te kunnen zijn.

Tegen de achtergrond van je relatie met God is het ideaal om zelf volmaakt te worden in de barmhartigheid, maar je moet het ook durven te benoemen als het fout gaat. Als je dat onder ogen kunt zien, wordt het gemakkelijker om anderen te vergeven. Het gaat erom hoe je ten diepste bent en tegen jezelf aankijkt. Dat hele pakket is veilig bij God. Niet omdat alles goed is, maar omdat het door God wordt gekend en gedragen. Je mag voelen dat er barmhartigheid betoond wordt aan jou. Dat is de basis op grond waarvan je de beweging naar buiten kunt maken en wat je voorzichtig maakt in je oordeel over anderen. De paus betreft de barmhartigheid ook op de Kerk.

In de samenleving wordt schuld voor wat verkeerd ging vaak bij anderen weggelegd. Er wordt zelden gekeken naar de eigen schaduwkanten. Dat heeft grote repercussies. Verder lijkt vrijheid die geen grenzen heeft soms een vorm van onbarmhartigheid. De verworvenheden van de jaren zestig en zeventig zijn niet per se allemaal zegeningen. Je zou kunnen zeggen dat er op voorzichtige wijze teruggekeerd zou moeten worden naar kaders en structuren. Dat geldt zowel voor de samenleving als voor de Kerk. Mensen moeten elementen aangereikt krijgen om zichzelf op te bouwen. De duidelijkheid, die onze tijd vraagt, moet wel door het bad van de barmhartigheid gaan. We moeten nadenken over de goede manier van communicatie. Als pastorale beroepskracht moet je ook de parochie actief daarbij betrekken.

Hoe kan barmhartigheid een rol spelen in de keuzes die we maken en hoe kunnen we het jubileumjaar, waarin het bisdom Rotterdam 60 jaar bestaat, en het Heilig Jaar met elkaar combineren? De paus vraagt een 24-uurs aanbidding van de Heer. Dat kan een plaats krijgen in het jubileumjaar. De 24-uurs aanbidding heeft dit jaar vorm gekregen in Dordrecht, Den Haag, Leiden en de kathedrale kerk in Rotterdam. De paus wenst eigenlijk een 24-uurs aanbidding in alle parochies. Ook kan er in parochies iets gedaan worden met het sacrament van boete en verzoening. Dat maakt al deel uit van een aantal diocesane activiteiten. Denk aan een viering van barmhartigheid. De Fraters van Tilburg (Beweging van Barmhartigheid) hebben vier mooie boekjes uitgegeven. Dat kan een inspiratiebron zijn. Er is veel materiaal beschikbaar.

De Priesterraad reflecteert op de vraag hoe we een Kerk kunnen zijn die zich nog meer laat bewegen door wat zich afspeelt, en hoe we Christus nog beter naar voren kunnen brengen in ons handelen. Dat lijken kernvragen

in de boodschap van de paus. Hoe maken we Gods barmhartigheid nog meer bekend. De paus roept op om naar de randgebieden te gaan. Dat kan een aanzet zijn voor meer aandacht voor vluchtelingen, ook in de diaconie. Justice and Peace is bezig met initiatieven rond een programma over de mentaliteit ten aanzien van vluchtelingen. Er is een mentaliteitsverandering nodig. Vluchtelingen betekenen ook een verrijking aan talenten in onze samenleving. Dat geldt overigens ook voor de migrantengemeenschappen binnen de Kerk.

NECROLOGIE

Theodorus Petrus Gerardus Kloosterman

geboren op 24 mei 1923 te Delft en priester gewijd op 11 juni 1949.

Pastor Theo Kloosterman was na zijn wijding achtereenvolgens kapelaan in Schiedam (1949), in Amsterdam-Buitenveldert (1951) en in Dordrecht (1953). In 1956 werd hij geïncardineerd in het nieuwe bisdom Rotterdam, waar hij in 1958 tijdelijk benoemd werd tot conrector van Huize Bijdorp en moderator en godsdienstleraar te Voorschoten. Datzelfde jaar nog volgde zijn benoeming tot kapelaan in Den Haag. In 1963 werd hij benoemd in Oegstgeest en in 1975 in Noordwijk-Binnen. In 1986 werd hij benoemd in het pastoraat van enkele verpleeghuizen in Den Haag in combinatie met zijn deelname aan het pastoraat in de toenmalige parochie Gedachteniskerk Paus Johannes XXIII te Leidschendam. Uit beide functies werd hem op 1 september 1988 eervol ontslag verleend en daarmee tevens ontslag uit de gewone ambtsbediening van het bisdom Rotterdam.

Pastor Theo Kloosterman heeft zich 66 jaar als priester ingezet, eerst voor het bisdom Haarlem-Amsterdam en vanaf 1956 voor het bisdom Rotterdam.

In zijn parochies werden parochianen uitgenodigd om zich als vrijwilligers in te zetten op grond van hun doopsel, waarmee hij een opbouwende bijdrage wilde leveren aan de implementatie van het gedachtengoed van het Tweede Vatikaans Concilie. Theo was zeer muzikaal. Zong graag en goed en speelde uitstekend viool.

Pastor Kloosterman had goed contact met zijn familie, zijn neven en nichten. Het bisdom Rotterdam is hen veel dank verschuldigd voor hetgeen zij voor pastor Kloosterman hebben willen betekenen.

Hij is op zaterdag 7 februari 2015 onverwachts overleden.

Johannes Franciscus Marie Herrewijn

geboren op 26 augustus 1922 te Rotterdam en priester gewijd op 3 juni 1950.

Pastoor Joep Herrewijn was na zijn wijding achtereenvolgens kapelaan in Hoek van Holland (1950), in Den Haag (1952) en in Rijswijk (1955). In 1956 werd hij geïncardineerd in het nieuwe bisdom Rotterdam, waar hij in 1957 benoemd werd tot moderator van de Diocesane Katholieke Actie. In 1961 volgde zijn benoeming tot rector van de St. Josephstichting te Den Haag en tot godsdienstleraar (vanaf 1962 tevens moderator) aan de R.K. Kweekschool aldaar. In 1967 volgde zijn benoeming tot rector van het Katholiek Verpleegtehuis Gulden Huis te Den Haag en tevens een benoeming tot Diocesaan Referent voor de Kerkmuziek van de Sint Gregoriusvereniging. In 1980 werd hij benoemd tot pastor in het Hofpoort ziekenhuis, rector van het bejaardenhuis De Vossenschans en rector van het verpleeghuis Weddesteyn, allen te Woerden. Op 1 januari 1981 werd hij benoemd tot pastoor van de parochie De Verlosser te Reeuwijk. Uit deze functie werd hem op 1 september 1987 eervol ontslag verleend en daarmee tevens ontslag uit de gewone ambtsbediening van het bisdom Rotterdam.

Pastoor Joep Herrewijn heeft zich 65 jaar als priester ingezet, eerst voor het bisdom Haarlem-Amsterdam en vanaf 1956 voor het bisdom Rotterdam.

De vader van pastor Joep Herrewijn had als metaalbewerker eigenhandig voor zijn zoon een kelk en pateen gemaakt, uit één stuk gedreven. Daar was pastor Herrewijn trots op.

Hij is op dinsdagmiddag 10 februari, voorzien van het H. Sacrament der zieken, overleden.

Henricus Maria de Blécourt

geboren op 30 januari 1940 te Rotterdam en priester gewijd op 10 juni 1995.

Pastoor Henk de Blécourt werd na zijn wijding benoemd tot parochievicaris in de parochies St. Jeroen en Maria ter Zee te Noordwijk (1995). In 1997 werd hij naast deze functie ook benoemd tot lid van de Diocesane Werkgroep Partnerschap Rotterdam-Olomouc. Op 1 februari 1998 volgde zijn pastoorbenoeming in de parochie H. Nicolaas en Gezellen te Gorinchem. In

het kader van Samenwerking Geboden werd zijn pastoorsbenoeming in 1999 uitgebreid en werd hij tevens benoemd tot pastoor en eindverantwoordelijke van het vicariaat Land van Giessen en Linge. In 2002 werd hij tijdelijk ook benoemd tot administrator van de parochies H. Nicolaas te Hendrik-Ido-Ambacht, H. Hart van Jezus en St. Petrus, prins der apostelen te Zwijndrecht. Op 1 mei 2007 werd hem op zijn verzoek eervol ontslag verleend en tevens ontslag uit de gewone ambtsbediening van het bisdom Rotterdam en ging hij met emeritaat.

Na zijn emeritaat werd hij benoemd tot lid van de diocesane bezoekersgroep van de emeriti van het bisdom Rotterdam en was hij nog een tijdlang administrator van de parochie H. Nicolaas te Rotterdam-Overschie. Op 15 februari 2012 werd hem door de bisschop de pastorale zending verleend als rector van Huize St. Petrus te Berkel en Rodenrijs. In 2014 vroeg hij om gezondheidsredenen ontslag uit de functie; hetgeen hem eervol werd verleend.

Pastoor Henk de Blécourt was een late roeping. Zijn wijding in 1995 zag hij echt als een levensvulling. Afkomstig uit het hotelwezen en de horeca had Henk al een carrière in dienstbaarheid achter de rug, toen hij priester werd. In dit ambt heeft hij zich ten volle gegeven. Zijn hartelijkheid en enthousiasme, zijn betrokkenheid bij Kerk en parochianen en zijn organisatorische kwaliteiten hebben voor een vruchtbaar pastoraat gezorgd. Hij was altijd duidelijk aanwezig, verkondigde met luide stem en soms met een theatraal gebaar wat hem ter harte ging: God en diens liefde voor mensen.

Hij is op vrijdagochtend 13 februari 2015, voorzien van het H. Sacrament der zieken, overleden.

Fredericus Antonius Johannes Aarts

geboren op 26 februari 1942 te Maastricht en diaken gewijd op 31 oktober 1992.

Diaken Frits Aarts werd na zijn wijding ter beschikking gesteld voor het “Oosters Werk Kapucijnen” POKROF te Den Haag. Uit deze functie werd hem op 30 november 2010 op eigen verzoek eervol ontslag verleend en daarmee tevens ontslag uit de gewone ambtsbediening van het bisdom Rotterdam.

Frits Aarts maakte als diaken indruk. Met zijn vaste en ver reikende stem vormde hij een krachtige draaggolf in de liturgie en inspireerde zo ontzag en eerbied voor de liturgie. Hij was serieus en toegewijd. Een vrolijk man met een aanstekelijke lach.

Hij is op maandag 11 mei 2015 na een langdurige ziekte overleden.

Cornelis Joseph van der Voort

geboren op 23 oktober 1930 te Sassenheim en priester gewijd op 31 mei 1958.

Pastoor Van der Voort was na zijn wijding achtereenvolgens kapelaan in de parochie H. Adrianus te Langeraar (1958) en godsdienstleraar aan de Landbouwhuishoudschool te Langeraar, kapelaan in de parochie H. Antonius te Dordrecht (1960) en kapelaan in de parochie H. Joannes de Dooper te Pijnacker (1963). In 1971 werd hij benoemd tot legeraalmoezenier en was hij gelegerd te Nunspeet, Seedorf (Duitsland) en Assen. Na zijn pensioen als zodanig werd hij administrator en vervolgens pastoor van de parochie St. Victor te Waddinxveen (1985-1990) en pastoor van de parochie St. Agatha te Lisse (1990-1995). Op 1 november 1995 ging hij met emeritaat en werd hem eervol ontslag verleend uit de gewone ambtsbediening van het bisdom Rotterdam.

Na zijn emeritaat bleef Kees van der Voort dienstbaar en betrokken. Hij was administrator van een aantal parochies, bestuurslid van Pro Nobis et Posteris en lid/coördinator van de bezoekersgroep voor emeriti. Zijn attente belangstelling voor de oudere collegae werd bijzonder gewaardeerd.

Pastoor Kees van der Voort heeft zich bijna zevenenvijftig jaar als priester ingezet en door gesprekken, medeleven en prediking in woord en daad ontelbaar veel mensen geholpen om hun weg door dit leven te vinden naar Christus toe. Voor zijn inzet en enthousiasme zijn wij hem veel dank verschuldigd.

Pastoor Kees van der Voort was nooit kort van stof, maar even ruimhartig in zijn pastorale bewogenheid, en altijd positief gestemd. Een man met humor en een natuurlijke betrokkenheid op mensen. Toen hij te horen kreeg, dat hij

niet lang meer te leven had, gaf hij aan met dankbaarheid terug te zien en geen spijt te hebben van zijn keuze om als priester de roepstem van de Heer te volgen. De kring van mensen die hem in zijn laatste levensfase kwam bezoeken, bleef onverminderd groot.

Hij is op woensdag 27 mei 2015, voorzien van het H. Sacrament der zieken, overleden.

INHOUDSOPGAVE

Jaargang 60 januari-juni 2015 Nummer 1-2

BRIEF aan de pastoors werkzaam in het bisdom Rotterdam, 12 januari 2015	1
GEZAMENLIJKE OPROEP AAN SLACHTOFFERS SEKSUEEL MISBRUIK, 17 maart 2015.....	3
NIEUW R.K. MELDPUNT GRENDOVERSCHRIJDEND GEDRAG, 1 mei 2015.....	4
BRIEF aan de besturen van parochies en parochiefederaties in het bisdom Rotterdam inzake pilot gratis VOG, 13 mei 2015.....	5
BRIEF aan de besturen van parochies en parochiefederaties in het bisdom Rotterdam inzake Campagne tegen seksueel grensoverschrijdend gedrag, 22 mei 2015	13
PAUS FRANCISCUS ROEPT IN ENCYCLIEK OP TOT INTEGRALE ECOLOGIE, 18 juni 2015.....	16
HOMILIE van Mgr. Dr. J.H.J. van den Hende tijdens de diocesane Parochiedag, Church of Our Saviour, Den Haag, 7 februari 2015 (Laurentiusjaar).....	18
HOMILIE van Mgr. Dr. J.H.J. van den Hende, Chrismamis, Kathedraal HH. Laurentius en Elisabeth, Rotterdam, 1 april 2015	21
HOMILIE van Mgr. Dr. J.H.J. van den Hende bij de priesterwijding van Bertran van Paassen en de diakenwijding van Frank Steijger, Kathedraal HH. Laurentius en Elisabeth, Rotterdam, 30 mei 2015.....	25
HOMILIE van Mgr. Dr. J.H.J. van den Hende bij de Katholieke Jongerendag, Nieuwkuijk, 7 juni 2015 Hoogfeest van Sacramentsdag	29
INLEIDING van Mgr. Dr. J.H.J. van den Hende bij de Sjofar-bijeenkomst, Rotterdam 23 januari 2015, en bij de Parochiedag, Den Haag 7 februari 2015, ‘De betekenis van Laurentius voor het dienstwerk in het bisdom Rotterdam’	33
DECREET Toestemming betreffende de oprichting van een klooster van de gemeenschap van de publieke vereniging van Maria Stella Matutina in het bisdom Rotterdam, 25 maart 2015	44

JAAROVERZICHT pastorale personeelsmutaties 2014	46
BENOEMINGEN EN ONTSLAGEN	48
VERSLAG VAN DE PRIESTERRAAD van het bisdom Rotterdam, 17 maart 2015 (2015-1)	52
VERSLAG VAN DE PRIESTERRAAD van het bisdom Rotterdam, 16 juni 2015 (2015-2)	55
NECROLOGIE	58